

Geneza oraz przebieg konfliktu zbrojnego w Mali w latach 2012–2013

Krzysztof Danielewicz

Security
in practice

Geneza oraz przebieg konfliktu zbrojnego w Mali w latach 2012–2013

Opracował: dr Krzysztof Danielewicz

Wstęp

W artykule autor podejmuje tematykę związaną z genezą wybuchu oraz przebiegiem konfliktu zbrojnego w Mali, który rozpoczął się w styczniu 2012 r. i trwa do chwili obecnej. W rozwiązanie tego konfliktu zaangażowane są także siły zbrojne Polski, które wspólnie z innymi krajami Unii Europejskiej szkolą malijskie siły zbrojne. Konflikt ten, choć mało znany, jest doskonałym przykładem ukazania możliwości organizacji terrorystycznych w zderzeniu ze słabym państwem, przy biernej postawie środowiska międzynarodowego. Wojna w Mali pokazuje także, jak zaangażowanie się środowiska międzynarodowego w jeden konflikt – w tym przypadku w Libii – może mieć wpływ na destabilizację sytuacji bezpieczeństwa w drugim kraju – tj. w Mali.

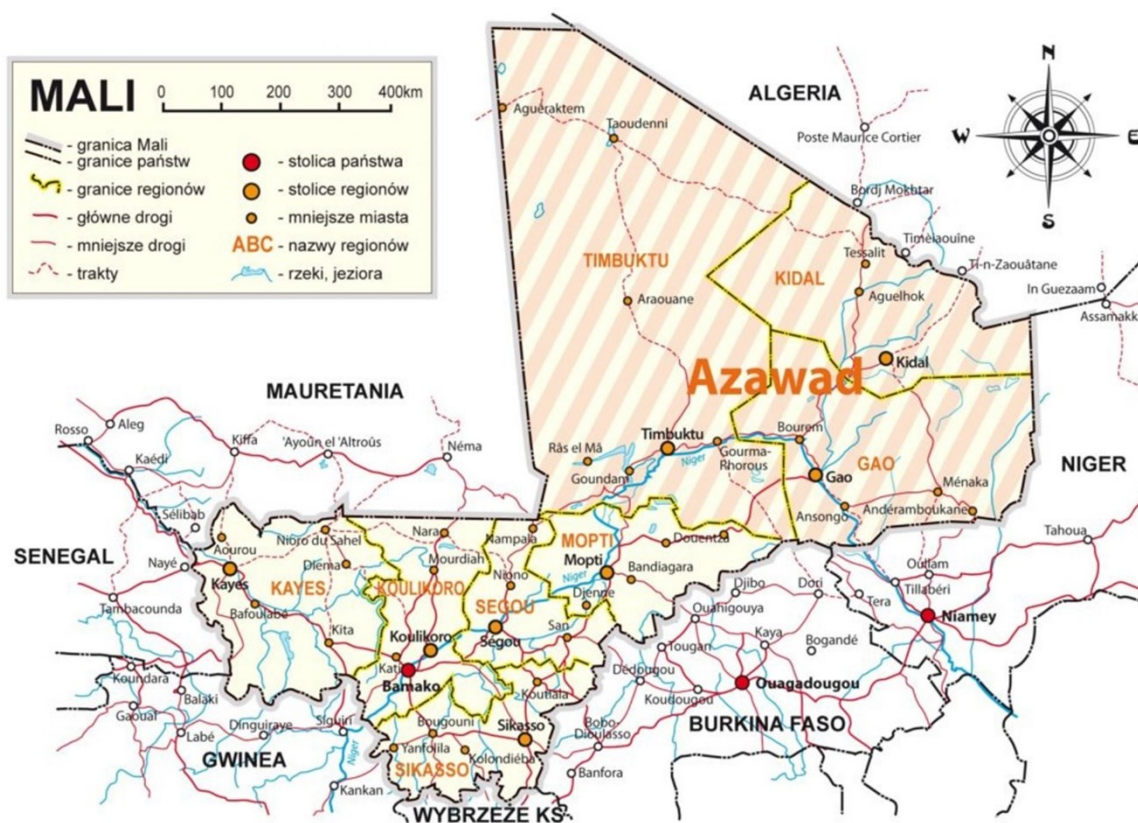
Celem artykułu jest przybliżenie tematyki związanej konfliktem w Mali. W artykule omówiono skutki upadku dyktatury Muammara Kadhafiego dla wybuchu rebelii w Mali, przedstawiono także najważniejsze organizacje zbrojne zaangażowane w konflikt, ich rolę oraz skutki kilkumiesięcznych rządów na północy Mali. Zaprezentowano również działania, podjęte przez środowisko międzynarodowe w celu zakończenia konfliktu oraz stworzenia warunków do przywrócenia demokratycznych rządów w Mali.

Konsekwencje wojny w Libii dla sytuacji bezpieczeństwa w Mali

Przed przystąpieniem do omawiania genezy konfliktu w Mali i jego przebiegu zasadnym wydaje się podanie kilku informacji na temat samego państwa, które w polskiej opinii publicznej nie jest powszechnie znane. Mali to państwo położone w zachodniej Afryce, zajmujące obszar 1 241 238 km², co jest równe wielkości terytoriów zajmowanych przez Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Belgię i Holandię razem wzięte. Odległość pomiędzy północną a południową granicą Mali liczy 1600 km. Kraj jest podzielony na 8 regionów administracyjnych: Timbuktu, Kidal, Gao na północy oraz Mopti, Keyes, Koulikoro, Sikasso i Segou na południu; dodatkowo dystrykt i stolica Mali Bamako. Mali należy do najbiedniejszych państw na świecie, a 65% jego powierzchni stanowi pustynia. Według danych

z 2009 r. kraj zamieszkuje 14 517 176 ludzi. Północne rejony Mali obejmują 75% terytorium kraju, zamieszkiwane przez tylko 10% ludności kraju. Na długości 5000 km Mali graniczy z Algierią, Mauretanią, Nigrem i Burkina Faso. Północne tereny kraju zamieszkują (istotne ze względu na treść artykułu) Tuaregowie[1], Arabowie oraz Songhai, stanowiący większość w regionach Timbaktu i Gao, a także nomadyjscy pasterze Peuls. Tuaregowie są większością głównie w regionie Kidal, w Menace i Bourem (region Gao) oraz w regionie Timbaktu. Arabowie zamieszkują miasta Timbaktu, Bourem, Kidal, Kounta i Tilemsi[2].

Rebelie w Mali miały związek głównie z ruchami niepodległościowymi Tuaregów, mających swoje początki w 1958 r. (a więc jeszcze przed uzyskaniem niepodległości przez Mali, co nastąpiło w 1960 r.). W 1958 r. starszyzna Tuaregów wysłała petycję do Francji, która rządziła wtedy kolonią zwaną Sudanem Francuskim. Wtedy Francja zastanawiała się, czy włączyć saharyjskich Tuaregów i Arabów w samodzielny byt państwowo-polityczny w ramach tzw. Azawadu[3], czy też scalić ich w jeden organizm państwowy z subsaharyjskimi Afrykańczykami. Niestety dla samych Tuaregów, wybrano wariant drugi. Po uzyskaniu niepodległości przez Mali w 1960 r. Tuaregowie kilkakrotnie wszczęli powstania – m.in. w latach: 1960–1964, 1990–1996 oraz 2006–2009. Przyczyny były różne: ekonomiczne,

rasowe, językowe czy mieszane. Wszystkie te powstania zostały zakończone w wyniku operacji przeciwpartyzanckich i negocjacji pokojowych[4].

Pierwsze powstanie Tuaregów wybuchło w 1963 r., krótko po uzyskaniu niepodległości przez Mali. Tuaregowie nie mogli zrozumieć, dlaczego zostali wrzuceni do jednego worka z czarnoskórymi Afrykańczykami, mieszkającymi setki kilometrów od terenów zamieszkałych przez Tuaregów, i dlaczego ich stara nomadyjska kultura została podporządkowana ludziom, którzy tych tradycji nawet nie rozumieli. Powstanie brutalnie zdławiła armia malijska, przez kolejne lata zarządzająca terenami Tuaregów. W konsekwencji wielu Tuaregów emigrowało do Algierii, Libii, Nigru, Mauretanii czy Burkina Faso. Tereny północnej Mali były i są ekonomicznie bardzo zaniedbane, niemal zapomniane przez Boga, co dobrze oddaje arabskie znaczenie słowa Tuareg – zapomniany przez Boga[5].

Powstanie z 1990 r. zostało wywołane przez jednego z liderów Tuaregów – Iyad Ag Ghalego, który z grupą żołnierzy powracających z obozów wojskowych w Libii zaatakował miasto Menaka. Ghali był wtedy liderem ruchu o nazwie „Ruch na Rzecz Wyzwolenia Azawadu” (Popular Movement for the Liberation of Azawad – MPLA). Powstanie zakończyło się porozumieniem wynegocjowanym dzięki pomocy Algierii (National Pact of 1992), które nie zostało zaakceptowane przez wszystkich Tuaregów. W konsekwencji MPLA rozpadła się na cztery różne frakcje, a część żołnierzy Tuaregów i liderów wstąpiła do armii malijskiej. Niestety, większości ustaleń paktu nigdy nie wprowadzono w życie, co powodowało dodatkowe frustracje wśród Tuaregów[6]. Podpisanie tego porozumienia spowodowało także niechęć części Tuaregów do samego Ghalego, co miało swoje późniejsze konsekwencje.

Kolejne powstanie wybuchło 23 maja 2006 r., kiedy to grupa Democratic Alliance of May 23 for Change (ADC) zaatakowała obiekty wojskowe w Kidal i Menace. Rebelianci wycofali się następnie w rejon gór Tegharghar na północy Kidal. Ponownie pokój został zawarty dzięki mediacji Algierii, w związku z czym otrzymał nazwę: Algiers Accord. W większości porozumienie zawierało te same treści, co National Pact of 1992, tj. gwarantowało większą autonomię dla regionu Kidal, wzrost znaczenia języka tamaszek, wzrost roli i promocja kultury tuareskiej w mediach narodowych i szkolnictwie, sformowanie lokalnych sił bezpieczeństwa opartego na ludności Tuaregów, rozwój ekonomiczny, otwarcie portu lotniczego w Kidal oraz wprowadzenie specjalnego systemu podatkowego zachęcającego do inwestycji w regionie.

Jednym z liderów rewolty był Ibrahim Ag Bahanga. Sam Bahanga wycofał się z podpisania porozumienia i przez kolejne 6 lat prowadził działania zbrojne przeciwko armii malijskiej[7].

Rząd Mali próbował walczyć z Tuaregami w różny sposób. Jednym z nich było powołanie milicji Ganda Koyw 1990 r., a później – Gonda Izo, składającej się głównie z ludności Songhai, której członkowie byli wyposażeni i wspierani przez rząd w Bamako. Wysłanie południowych Malijczyków do walki na północ dawało bardzo marne efekty z uwagi na brak świadomości sytuacyjnej oraz nieznaną terenu i języka. Rząd w Bamako próbował także innych metod paraliżowania ruchów na północy. Najgroźniejsze dla samych Tuaregów było rozgrywanie ich wewnętrznych podziałów. Rząd Mali wykorzystał m.in. lidera Tuaregów z klanu Imghad, El Hadj Gamou, który dowodził własną jednostką wojskową, lojalną wobec rządu w Bamako. Klan ten był wasalny wobec dominującego klanu Ifoghas, z którego wywodził się m.in. Ag Bahanga. Innym liderem, tym razem Arabem, wykorzystywanym przez rząd w Bamako, był maj. płk Abderahmane Ould Meydou. Obaj przyczynili się w dużej mierze do pokonania Tuaregów Bahangi w styczniu 2009 r. Rząd w Bamako miał cichą nadzieję, że podobnie będzie w przypadku rebelii z 2012 r.

Ostatnie powstanie Tuaregów w 2012 r., będące tematem artykułu, miało bardzo mocne zabarwienie radykalnego islamu (szerzone przez salafistów[8]), i jak nigdy do tej pory podzieliło społeczeństwo w Mali na północ i południe. Podobnie jak wcześniej, przyczynami ostatniego powstania w dużej mierze było odczucie Tuaregów, że są ekonomicznie marginalizowani przez elity z południa[9]. Ostatnie powstanie Tuaregów miało także ścisły związek z upadkiem władzy Muammara Kadafiego w Libii. Mali, od początku konfliktu w Libii, sprzeciwiało się strategii NATO w Libii z uwagi na pozycję Kadafiego w Unii Afrykańskiej i obawy, że jego upadek może zdestabilizować sytuację w tym rejonie. Obawy te, jak się później okazało, były niestety uzasadnione[10].

Historia kontaktów Kadafiego z Tuaregami ma długą tradycję, gdyż już w latach 70. Kadafi powołał Legion Islamski. Głównym celem, jaki mu przyświecał, było posiadanie islamskich sił zbrojnych zdolnych do podjęcia walki w celu zjednoczenia państw islamskich na północy Afryki. Wielu Tuaregów z różnych krajów regionu wstąpiło do Legionu, szczególnie w czasach ogromnej suszy na północy Afryki, w rejonie Sahelu i Sahary. Legion ten brał później udział m.in. w wojnie w Czadzie, Sudanie i Libanie, po czym pod koniec lat 80. został rozwiązany. Po jego rozwiązaniu wielu Tuaregów wstąpiło do regularnych sił zbrojnych Libii. Kadafi był

także oskarżany o wspieranie wcześniejszych rebelii Tuaregów w Mali czy Nigrze. Pomimo tych destrukcyjnych działań Kadafi pomagał aktywnie w zawarciu pokoju pomiędzy siłami rządowymi a rebeliantami w obu wymienionych wcześniej państwach. Część z byłych rebeliantów znalazła później schronienie na terenie Libii. Niektóre z tych historycznych kontaktów były wykorzystane przez Kadafiego w trakcie rebelii w Libii w 2011 r.[11] Kadafi, realizował także w Mali i Nigrze wiele projektów infrastrukturalnych i pomocowych – zarówno na rzecz Tuaregów, jak i rządów centralnych [12].

Po wybuchu wojny w Libii najwięcej wieców poparcia dla Kadafiego odbyło się w Bamako, gdzie były lokowane duże projekty Kadafiego. Tysiące ludzi na ulicach protestowało przeciwko polityce USA, Wielkiej Brytanii, Francji i ONZ. Relacje Kadafiego z Tuaregami nie miały charakteru specjalnej przyjaźni, raczej opierały się na pragmatyce. Kadafi przyjmował w swoim kraju Tuaregów poszukujących pracy lub uciekających przed konfliktami, a następnie wykorzystywał ich w swoich rozgrywkach z sąsiadami[13].

W trakcie powstania w Libii w 2011 r. większość Tuaregów rozpoczęła swój zarobkowy eksodus do tego kraju na przełomie lutego i marca, głównie przystępując do sił rządowych Kadafiego. Tylko z rejonu Kidal mogło to być około 2300 ludzi. Według świadków spotykano konwoje liczące nawet po 40 samochodów, udające się przez tereny Algierii do Libii. Krążące plotki mówiły o możliwości zarobienia aż 10 000 dol. na starcie oraz po około 1000 dol. za

każdy dzień walki[14]. Według innych danych mieli oni otrzymywać po 400 euro, broń i amunicję. Źródła podają, że część najemników Kadafigo wcześniej walczyła po stronie rebeliantów w Mali i Nigrze. Niektórzy z komentatorów z kolei uważają, że większość Tuaregów walczących po stronie Kadafigo wcale nie musiała wyjeżdżać do Libii, ponieważ przebywała tam już od lat, szukając lepszego życia czy wytchnienia od nieustannych zawieruchach we własnych krajach. Pracowali oni sezonowo, zajmowali się handlem czy przemytem papierosów, paliwa i innych produktów. Działalność ta pozwalała Tuaregom na jako takie funkcjonowanie. W przypadku nowych wyjeżdżających dużym ułatwieniem była obecność w Libii całej rzeszy Tuaregów przebywających tam od lat. Jednym z najważniejszych czynników, które miały wpływ na emigrację, było odczucie marginalizacji politycznej i ekonomicznej Tuaregów na północy Mali i Nigru[15].

Część zachęcających do udziału w wojnie w Libii informacji była rozprzestrzeniana przez jej ambasadę w Bamako. Po wybuchu wojny w Libii bardzo często używano określenia „najemnicy tuarescy w Libii”, jednak o najemnikach można mówić tylko w przypadku tych, którzy przybyli do Libii w pierwszych miesiącach 2011 r., już w trakcie powstania[16].

Rząd Mali od początku był przeciwnikiem masowych wyjazdów do Libii, których celem było wzięcia udziału w wojnie, a jednocześnie szukał środków zaradczych, aby temu zapobiec. Na podstawie wcześniejszych doświadczeń spodziewał się bowiem poważnych problemów z weteranami po zakończeniu konfliktu. Ludzie jednak, mimo oporu władzy, wyjeżdżali. Ułatwiało im to doświadczenie, jakie część z nich miała z udziału we wcześniejszych rebeliach antyrządowych w Mali, służby w armii malijskiej czy wcześniej – libijskiej, a część, dzięki posiadanym kontaktom, z aktywnego zaangażowania w przemyt narkotyków, broni czy ludzi przez Saharę. Do przedostania się na teren Libii wykorzystywali bowiem drogę przez Saharę, która była tylko w niewielkim stopniu kontrolowana. Czas potrzebny do pokonania Sahary z rejonu północnego Mali do południowych krańców Libii to dwa dni. Dla Tuaregów, którzy często żyli w nędzy, możliwość zarobienia dużych pieniędzy była bardzo silnym magnesem, któremu wielu nie mogło się oprzeć, i to pomimo protestów ze strony rodzin[17].

W trakcie wojny w Libii Kaddafi starał się w pierwszej kolejności wysłać do walki na froncie najemników werbowanych w państwach Afryki. Najlepsze siły, w tym Brygada 32, dowodzona przez jego syna Khamisa, służyły głównie do obrony stolicy Libii, Trypolisu. Zatrudnianie najemników było tańsze, a kilkaset dolarów dziennie za człowieka z reguły wypłacano

gotówką. Pomimo zamrożenia kont Kadafiego przez instytucje międzynarodowe jego rezerwy walutowe w gotówce były ogromne i pozwalały mu na werbowanie tysięcy najemników. Według „New York Times” w swoim kompleksie Bab Azizia w Trypolisie miał on miliardy dolarów w gotówce. Przed kryzysem Libia produkowała 1,6 do 1,8 miliona baryłek ropy dziennie. Ogromna część gotówki była następnie inwestowana przez rodzinę Kadafiego poza granicami na specjalnych kontach – lub prana, przy wykorzystaniu mechanizmów międzynarodowych. Pieniądze także wywożono walizkami przez emisariuszy Kadafiego i inwestowano w różnych miejscach świata. Część np. przesyłano na konta w Belgii poprzez Czad czy Sudan. Część ropy zaś sprzedawano nielegalnie bez kontroli międzynarodowej. Według niektórych analityków Kadafi mógł wynająć nawet 25 tys. najemników[18].

Po zakończeniu konfliktu w Libii zaczęły się sprawdzać czarne scenariusze. Do Mali zaczęły wracać tysiące byłych żołnierzy Kadafiego oraz byłych najemników. Odnotowano ponad sto samochodów terenowych przekraczających granice Mali od północy. Wielu z powracających dosłużyło się poważnych stopni oficerskich, także w elitarnych jednostkach, to samo dotyczyło Nigru. Większość po powrocie nie chciała mówić o swojej przeszłości i podjęła działania mające na celu szybką integrację ze społeczeństwem. Pewien przedstawiciel rządu malijskiego poinformował, iż jeden z batalionów komando, składający się z Tuaregów, porozumiał się z opozycyjnym Libijskim Narodowym Komitetem Przejściowym (NTC – Libyan National Transition Council) odnośnie zaprzestania walki po stronie Kadafiego i wycofania się razem z posiadaniem wyposażeniem z terytorium Libii. Prawdopodobnie fakt, że wielu Tuaregów opuściło Kadafiego dzięki negocjacom z NTC, spowodował, że jego upadek nastąpił szybciej, niż gdyby dalej walczyli po jego stronie. Część z nich bowiem odeszła w krytycznym dla Kadafiego momencie. Niektórzy z przedstawicieli rządu na początku mieli jeszcze nadzieję, że sytuacja ta da się jakoś rozwiązać w sposób pokojowy i nie doprowadzi do eskalacji konfliktu. Niestety, kolejne miesiące pokazały, jak bardzo się mylili[19].

Po upadku Kadafiego duża część Tuaregów walczących dla niego jako najemnicy wróciła do swojego kraju i przyłączyła się do nowo powstałych tuareckich ugrupowań zbrojnych, których celem było uzyskanie niepodległości od państwa Mali[20]. Stosunek Tuaregów do Kadafiego i jego rola w kreowaniu sytuacji wewnętrznej Mali zostały bardzo dobrze ujęte przez jednego z liderów Tuaregów Bahangę w wywiadzie udzielonym dla magazynu „El Watan”, na kilka dni przed swoją śmiercią w 2011 r. W wywiadzie miał powiedzieć m.in. takie słowa: „Upadek Kadafiego jest dobrą informacją dla wszystkich Tuaregów i całego regionu. Cele pułkownika

zawszy były sprzeczne z naszymi aspiracjami. Każdorazowo wykorzystywał on Tuaregów tylko dla swoich celów. Jego odejście z Libii otwiera lepszą przyszłość i pozwoli na postępy naszych politycznych aspiracji. Kadafi był barierą do każdego, pozytywnego rozwiązania problemów Tuaregów”[21].

Główni aktorzy

NMLA

Najważniejszym aktorem konfliktu w Mali, szczególnie na początku 2012 r., był Narodowy Ruch Wyzwolenia Azawadu (The National Movement for the Liberation of Azawad lub Azawad National Liberation Movement)[22], NMLA. Powstanie NMLA jest związane przede wszystkim z osobą Ibrahima Ag Bahangi. Bahanga, jak wcześniej wspomniano, był weteranem rebelii z 1990 r. oraz z 2006 r. wspólnie z Iyad Ag Ghaly, Hassanem Ag Fagaga i Ahmedem Ag Bibi[23]. Ibrahim Ag Bahanga odegrał dużą rolę w podpisaniu porozumienia w Algierze zawartego w 2006 r. Było ono wynegocjowane m.in. przez Algierię i zgodnie z nim w zamian za rezygnację z autonomii północy Mali trzy prowincje: Kidal, Timbuktu i Gao, miały otrzymać pomoc w rozwoju ekonomicznym[24]. W zamian za to Tuaregowie mieli złożyć broń. Bahanga ostatecznie odmówił złożenia broni i założył w 2007 r. organizację Northern Malian Tuareg Alliance for Change (ATNMC)[25], podejmując ponownie działania zbrojne – porywając m.in. grupę żołnierzy malijskich. W odpowiedzi na to prezydent Mali Amadou Toumani Toure wysłał na północ Mali siły malijskie, które ostatecznie zlikwidowały obóz Bahangi, zmuszając go do ucieczki do Libii w lutym 2009 r.[26]

Czas spędzony w Libii został wykorzystany na przygotowanie planu kolejnego powstania, nawiązania kontaktów oraz zdobycia niezbędnego wyposażenia wojskowego. Podczas pobytu w Mali Bahanga nawiązał kontakty z weteranami z powstania 1990 r. Został oficerem armii libijskiej, służył m.in. w elitarnej jednostce specjalnej armii libijskiej specjalizującej się w walkach na pustyni. Jednym z wyższych oficerów był tam też płk Mohammed Ag Najm. Po pierwszych starciach w Bengazi w Libii w lutym 2011 r. zdołał on przekonać Najma oraz innych wysokich oficerów Tuaregów do opuszczenia swoich stanowisk oraz – po zabranii dużej ilości broni i amunicji – ucieczki do Mali. Kiedy było wiadomo, że system Kadafiego pęka, plan Bahangi był już w trakcie realizacji. W drodze do Mali była już duża część uzbrojenia, w tym m.in.: broń i amunicja strzelecka, wyrzutnie rakiet BM21, pojazdy opancerzone BTR60 czy pociski ziemia-ziemia i ziemia-powietrze. Po powrocie założono obozy wojskowe w Zakak, Tin Assalak i Takalote, zlokalizowane na północ od Kidal w rejonie gór Tegharghar[27].

Po upadku Kadafiego tysiące Tuaregów wróciło do Mali, wstępując, w zależności od pochodzenia klanowego, do armii malijskiej, jak np. Tuaregowie Imghad. Pozostali pod przywództwem przyszłego prezydenta NMLA Bilal Ag Acherif czy przyszłego szefa sztabu NMLA Mohameda Ag Najma po powrocie wspólnie z młodymi Tuaregami rozpoczęli przygotowania do kolejnego zrywu Tuaregów[28]. Do Mali powróciło w sumie od 1000 do 1500 dobrze uzbrojonych Tuaregów z Libii. Około 400 z nich pod dowództwem płk. Mohameda Ag Bachira z wspomnianego klanu Imghad pozostało lojalnych rządowi w Bamako. 18 października 2011 r., z inicjatywy płk. Ag Gamou, wzięli oni udział w uroczystości, w której ogłosili oficjalnie swoją wolę służenia państwu Mali w ramach jej armii. Ludzie ci brali m.in. udział w walkach w obronie Tessalit toczących się od 25 lutego do 1 marca 2012 r.[29] Tuaregowie, pochodzący z klanów Imghad i Kel Antessar, służyli w armii malijskiej we wszystkich korpusach osobowych, a także w administracji malijskiej[30]. Druga część Tuaregów powróciła do Mali z zamiarem podjęcia walki o wolny Azawad. Niestety, jeden z głównych liderów Bahanga zginął w wypadku samochodowym 26 sierpnia 2011 r., w związku z tym kolejnym został płk Ag Najm. Od 7 do 15 października w bazie Zakak odbyło się spotkanie założycielskie NMLA [31]. W trakcie spotkania swoją kandydaturę na stanowisko sekretarza generalnego NMLA zgłosił Iyad Ag Ghaly. Kandydatura Ghalego została odrzucona z uwagi na jego przeszłość oraz związki z rządem Mali i Algierii. Ostatecznie stanowisko sekretarza generalnego NMLA zajął kuzyn Bahangi, Bilal Ag Acherif[32].

Zanim powołano do życia NMLA, istniały dwie inne organizacje zrzeszające zwolenników wolnego Azawadu, tj. Mouvement national de l'Azawad (MNA[33]) oraz du Mouvement touareg du Nord-Mali (MTNM – Tuareg Movement in Northern Mali), którym kierował Bahanga. Po połączeniu wymienionych organizacji 16 października 2011 r. ogłoszono powołanie nowej organizacji NMLA. Szefem sztabu został Mohammed Ag Najm. W skład NMLA weszło około 1500 ludzi, z czego 600 było żołnierzami, którzy powrócili z Libii, a około 500 – młodzieżą tuarecką z regionu. Później w związku z dezercjami z armii malijskiej siły NMLA wzrosły do około 2500 ludzi na początku 2012 r.[34] Powołano m.in. do życia biuro polityczne odpowiedzialne za kwestie polityczne ruchu oraz radę zarządzającą, w skład której weszło 40 najważniejszych liderów Tuaregów z Mohammedem Ag Najmem na czele[35].

NMLA stawiała sobie za cel stworzenie własnego państwa Azawadu, które obejmowałoby nie tylko Tuaregów, ale także ludność Songhai, Arabów czy Peul. Zgodnie z ich planami w skład Azawadu miały wejść trzy północne prowincje Mali, tj. Gao, Kidal i Timbuktu, co stanowiłoby około 50% powierzchni obecnego Mali. Według oficjalnych oświadczeń w skład Azawadu nie wchodziłyby tereny zamieszkałe przez Tuaregów z Nigru, Algierii czy Libii[36]. W wywiadzie dla „El Watan” rzecznik prasowy NMLA stwierdził: „NMLA nie jest grupą zbrojną czy rebeliancką. To jest ruch rewolucyjny, który pracuje na rzecz wyzwolenia północnych regionów Mali, zwanych Azawadem”. Bazą NMLA została baza Zakak[37].

NMLA od początku odcinała się od jakichkolwiek korzeni czy zabarwienia religijnego. 19 stycznia 2012 r. rzecznik NMLA Mossa Ag Attaher powiedział: „Chcemy jasno powiedzieć, że NMLA nie jest związana z jakimkolwiek islamistycznym ruchem i nie jest także radykalnym odłamek opierającym się na wizji religijnej. Chcemy także powiedzieć, że nie potrzebujemy AQIM ani żadnego innego ruchu religijnego, aby praktykować którąkolwiek z religi. Ruch nasz jest świecki zgodnie z naszą historią, naszymi tradycjami i kulturą. Nie mamy związków politycznych czy religijnych z AQIM. Należy podkreślić, że ci, którzy przybyli na nasze terytorium z ambicjami religijnymi czy mafijnymi, muszą natychmiast opuścić nasze tereny, bo inaczej staną się celem działań NMLA. Musi być jasne, że polityka NMLA diametralnie sprzeciwia się wszelkich ideom wyznawanym przez grupy jak AQIM. Nasza logika jest prosta: NMLA chce prawa do samostanowienia w ramach Republiki Azawadu. Nie ma żadnych związków pomiędzy nami a jakimkolwiek ruchem islamistycznym, nie tylko jak Ansar Dine, ale jakimkolwiek opierającym się na filozofii religijnej. Dzisiaj naszym zmartwieniem nie jest

religia. Naszym zmartwieniem jest zakończenie 50-letniej obcej dominacji. Nie mamy ambicji marnować czasu na misje religijne. Nasza misja jest jasna i będzie zrealizowana bez prób jej zniekształcania przez kogokolwiek”[38].

Ciekawie prezentowała się struktura pochodzenia członków NMLA, w jego skład bowiem wchodził: Mohammed Ag Najm, który powrócił z Libii ze swoimi oficerami i żołnierzami, żołnierze, którzy zdezerterowali z armii malijskiej, w tym co najmniej sześciu wyższych oficerów, ludzie Ag Bahangi wchodzący wcześniej w skład ATNMC, oraz młode pokolenie Tuaregów z MNA, którzy doskonale posłużyli się internetem, aby zmotywować i zmobilizować nowe pokolenie Tuaregów w Azawadzie. Osobiście podróżowali po całym rejonie, agitując do swoich idei. Dodatkowo w trakcie tworzenia NMLA i prowadzenia przygotowań do powstania aktywnie zmobilizowano swoich liderów i zwolenników w Mauretanii, Burkina Faso czy Francji, prowadzących intensywne działania propagandowe, mające zapewnić niezbędne wsparcie logistyczne dla NMLA. Powstanie NMLA początkowo było pozytywnie przyjmowane przez polityków we Francji i Mauretanii jako możliwa i skuteczna siła zdolna przeciwstawić się działaniom AQIM w regionie. Rząd Mali i jego siły zbrojne były bardzo krytykowane za brak skutecznych działań skierowanych przeciwko tej organizacji[39].

W skład Komitetu Wykonawczego NMLA (Executive Council) w 2012 r. wchodziły następujące osoby[40]:

- Bilal Ag Acherif – sekretarz generalny
- Mohamed Ag Tahado – doradca rady
- Mahmoud Ag Ghali – szef biura politycznego
- Hamma Ag Sid’Ahmed – rzecznik prasowy i odpowiedzialny za kontakty zewnętrzne
- Mohamed Ag Najm – szef sztabu
- Moussa Ag Achar Touman – prawa człowieka
- Bekay Ag Hamed – oficer ds. komunikacji
- Nina Walet Entalou – odpowiedzialny za edukację i szkolenie
- Moussa Ag Assarid – rzecznik NMLA.

Można zatem stwierdzić, że w 2012 r. Tuaregom udało się zrealizować skutecznie stary plan głównego wroga rządu w Mali, Ibrahima Ag Bahangi – tj. zebrania w tym samym czasie oficerów, żołnierzy Tuaregów oraz ogromnych ilości broni, amunicji – i rozpocząć powstanie[41]. Wszystkie te czynniki dawały NMLA historyczną szansę na utworzenie

własnego państwa. Warto zauważyć, że przyłączenie byłych libijskich najemników do NMLA znacznie radykalizowało samo ugrupowanie, co – jak się później okazało – było powodem porażki samego NMLA[42].

Początkowo NMLA była największym przeciwnikiem salafi-jihadi, jednocześnie w tym samym czasie zaczęło się zbliżenie z Ansar Dine. Współpraca z Ansar Dine, który także skupiał Tuaregów, dawała większe szanse na końcowy sukces w postaci wolnego Azawadu. Najważniejszym spornym punktem, który utrudniał dalsze zbliżenie NMLA i Ansar Dine, była widoczna obecność liderów AQIM na terenach kontrolowanych przez Ansar Dine[43].

ANSAR DINE

Ansar Dine oznacza „obrońców” lub „wyznawców wiary”[44], a powstanie Ansar Dine związane jest z nazwiskiem Lyad Ag Ghaly. Ghaly, podobnie jak El Hadj Gamou i Bilal Ag Acherif, był jednym z liderów rebelii Tuaregów w latach 90. Później ich drogi się rozeszły, Gamou został liderem prorządowych Tuaregów z klanu Imghad i dowódcą rządowego 8 regionu wojskowego Mali, a Acherif – jednym z założycieli NMLA [45]. Ghaly zawsze cieszył się opinią autokraty, człowieka podejmującego decyzje bez żadnej konsultacji z innymi. Najważniejsze dla niego było osiągnięcie swoich własnych celów[46].

Od końca lat 90. Ghaly sukcesywnie stawał się coraz bardziej radykalny w swoich poglądach. Pozostawał pod silnym wpływem islamskiej pakistańskiej sekty – Tablighi Jamat, która działała w Kidal w latach 90. i pierwszej dekadzie XXI wieku. Sekta ta ma na świecie około 20 mln wyznawców i – co ciekawe – nie jest zwolennikiem walczącego dżihadyzmu[47].

W latach 1998– 2001 Ghaly odbył nawet podróż do siedziby sekty – Lahore w Pakistanie – w celu odbycia głębszych studiów. Odbył także pielgrzymkę do Mekki[48]. Później spędził jakiś czas w meczecie St. Denis na północy Paryża. Część zwolenników Ghalego początkowo także zainteresowała się wartościami wyznawanymi przez sektę, jednak z czasem powróciła do bardziej umiarkowanych i tradycyjnych form islamu wyzwanego przez Tuaregów. W 2003 r. Ghaly odegrał dużą rolę w uwolnieniu 32 zakładników ze Szwajcarii, Niemiec i Holandii porwanych przez komórkę algierskiego ugrupowania zbrojnego Group for Preaching and Combat (GSPC), dzięki czemu częściowo zyskał zaufanie i kontakty w rządzie w Bamako. Był to moment, w którym Ghaly wszedł, prawdopodobnie po raz pierwszy, w kontakt z terrorystyczną organizacją GSPC, która później przekształciła się w AQIM. Po tej operacji

nazwisko Ghalego zaczęło być łączone z organizacjami terrorystycznymi i algierskim służbami specjalnymi DRS (Département du Renseignement et de la Sécurité). W 2006 był liderem kolejnego powstania wywołanego przez Tuaregów. Po podpisaniu porozumienia pokojowego został w nagrodę wysłany w 2007 r. do konsulatu Mali w Arabii Saudyjskiej, w Jeddal, w charakterze doradcy. W związku z utrzymywaniem kontaktów z organizacjami ekstremistycznymi w Arabii Saudyjskiej został z tego kraju wydalony, po czym przez Paryż powrócił do Kidal. Po powrocie aktywnie zaczął propagować idee wprowadzenia szariatu na terenie Azawadu. W trakcie jednego ze spotkań nieznaną kobietą miała mu powiedzieć, że czeka go długa droga i wprowadzając szariat, będzie się musiał wspinać po stosach martwych kobiet i mężczyzn. Jego idee były dla większości Tuaregów nie do zaakceptowania[49].

Najważniejszym czynnikiem, który popchnął Ag Ghalego do utworzenia w 2011 r. własnej organizacji Ansar Dine, było odrzucenie jego propozycji większej integracji NMLA wokół radykalnego islamu salafi, tożsamego do wyznawanego przez AQIM[50]. Drugim powodem było odrzucenie kandydatury Ghalego na stanowisko sekretarza generalnego NMLA. Tuaregowie mieli do niego także pretensję, że samoistnie odgrywał lidera wszystkich Tuaregów. Zarzucano mu brak krytyki wobec poczynań rządów Mali i Algierii w kwestiach dotyczących Tuaregów[51].

Po porażce w Zakak Ghaly zaproponował swoją osobę na stanowisko lidera politycznego Tuaregów z klanu Ifoghas, do którego on sam należał. Zaproponował także, aby klan zezwolił mu na wprowadzenie islamskiej wizji niepodległego Azawadu. Także w tym przypadku przegrał głosowanie, a wybory wygrał inny lider Tuaregów – Alghabass Ag Intallah[52]. Po utworzeniu Ansar Dine Ag Ghaly przeciągnął na swoją stronę, także z NMLA, wielu młodych Tuaregów, oferując lepsze warunki finansowe i wyposażenie. Prawdopodobnie duża część tych środków mogła pochodzić od AQIM, służb specjalnych Algierii czy Kataru, a także od darczyńców z Arabii Saudyjskiej. Innym czynnikiem przyciągającym młodych Tuaregów do Ansar Dine była możliwość członkostwa w najlepiej wyposażonym i finansowanym ruchu w całej współczesnej historii Tuaregów[53].

Po upadku reżimu Kaddafiego w Libii z magazynów dyktatora Ghalemu udało się kupić lub przejąć ogromne ilości broni i amunicji po bardzo niskich cenach. Doprowadził także do bliższej współpracy z AQIM, której komórki działały w rejonach pustynnych Algierii, Libii, Mauretani i Mali. Jednym z jego najbliższych sojuszników był Mokhtar Belmokhtar[54],

pseudonim: Jednooki, ekstremista algierski, który już jako nastoletni młodzieniec został ranny w wojnie rosyjsko-afgańskiej[55].

Dla Ansar Dine sprawą kluczową było wprowadzenie prawa szariatu na terenie Azwadu. Swoje tezy członkowie ugrupowania argumentowali tym, że 95% społeczeństwa to muzułmanie. Dla Ansar Dine wprowadzenie szariatu było sprawą, która nie podlegała dyskusji i negocjacom: „a non-negotiable imperative”[56]. Ansar Dine podnosił także kwestie rozwoju ekonomicznego na północy oraz walki o prawa zamieszkujących tam ludzi[57].

AQIM

Al-Kaida Islamskiego Magrebu (Al-Qaeda in the Islamic Maghreb – AQIM) jest organizacją terrorystyczną obejmującą swoim działaniem północne rejony Afryki, szczególnie regiony Sahary i Sahel. AQIM czerpie swoje korzenie z działalności islamskiej grupy zbrojnej GIA – Armed Islamic Group. Powstanie GIA miało związek z decyzją armii algierskiej o anulowaniu wyborów parlamentarnych w 1992 r., w których szanse na zwycięstwo miała umiarkowana partia islamska – the Islamic Salvation Front lub the Islamic Salvation Army (FIS). W konsekwencji unieważnienia wyborów FIS przeszedł do działalności podziemnej, rozpoczynając brutalną kampanię terroru, która kosztowała życie 200 000 ludzi[58]. GIA stanowiła zbrojną islamską partyzantkę występującą przeciwko świeckiemu rządowi w Algierii. Szybko zyskała sławę z powodu swojej brutalności[59].

Dla GIA cele zostały określone w latach 90. w następujący sposób: „W naszej wojnie nie ma neutralności, z wyjątkiem tych którzy są z nami, reszta to renegaci”. Dużą część ofiar stanowili dziennikarze oraz intelektualiści, którzy pisali lub wypowiadali się negatywnie na temat GIA. Najczęstszym sposobem pozbawiania ich życia było podcinanie gardła lub obcinanie głowy. Liderzy GIA motywowali to w następujący sposób: „Ci, którzy walczą przeciwko nam, wykorzystując pióro, zostaną zabici za pomocą noża”. Największą nienawiścią darzono media, a w szczególności Algierczyków, którzy pisali po francusku, czyli w języku byłego kolonizatora. Także wobec kobiet GIA odnosiła się z pogardą: kobiety zmuszone były nosić chusty, te, które chciały robić karierę zawodową, lub odrzucały tzw. tymczasowe małżeństwa[60], były bardzo często mordowane. GIA była także słynna z mordowania kobiet i dzieci żołnierzy armii algierskiej. Dla usprawiedliwienia mordów dokonywanych na muzułmanach wykorzystywano radykalną koncepcję zwaną *takfir*, oznaczająca ekskomunikę pewnej grupy społecznej. W tym przypadku dotyczyła ona muzułmanów,

mających związki z reżimem wojskowym – uznano ich za niewiernych. Inną grupą atakowaną przez GIA byli obcokrajowcy, których w trakcie wojny domowej zginęło około 120. GIA dopuszczała się także aktów terroryzmu, jakim było np. porwanie samolotu Air France w 1994 r., oraz ponosiła odpowiedzialność za dwa ataki bombowe na metro w Paryżu w 1995 r. W tym samym roku GIA wydała oświadczenie, w którym żądała zamknięcia zachodnich placówek dyplomatycznych, oskarżając je o mieszanie się w sprawę Algierii. Wśród potencjalnych celów GIA byli Żydzi, chrześcijanie, a także umiarkowani muzułmanie. W swoich magazynach „*Al Ansar*” czy „*The Supporters*”, wydawanych w stolicach europejskich, GIA publikowała swoje antyżydowskie i antychrześcijańskie hasła. Magazyny te służyły także do publikowania przypadków egzekucji dokonywanych na muzułmanach, którzy chcieli negocjować z rządem. *Bezmyślne przypadki zabijania muzułmanów było jednym z powodów utraty poparcia w społeczeństwie i upadku grupy.* Do 1994 r. GIA werbowała prawie 500 młodych osób tygodniowo. Oficjalnie ostatni duży atak, według amerykańskiego departamentu stanu, GIA zrealizowała w 2001[61].

W 1998 r. część liderów GIA zauważyła, że z powodu stosowanych przez nich brutalnych metod walki ludność się od nich odsuwa. W związku z tym powstała nowa organizacja Salafist Group for Preaching and Combat (GSPC). Początkowo ugrupowanie to uzyskało poparcie ludności dzięki głośzonym hasłom walki, w której miano nie zabijać cywilów, jednak późniejsza amnestia oraz kampania antyterrorystyczna na początku lat 2000 wprowadziła chaos w szeregi obu ugrupowań[62]. Ostateczny upadek nastąpił w 2004 r. po masowych aresztowaniach dokonanych przez policję algierską, kiedy to w ręce policji wpadło około 400 członków GIA. Stopniowo następowało także zbliżenie GSPC z Al-Kaidą, co skutkowało powstaniem AQIM, który krytykując zabijanie cywilów, przejął większość infrastruktury oraz środków finansowych w Europie. Odnosnie związków GIA z AQ zdania są podzielone. Sayyed Imam Al-Sharif, jeden z ideologów globalnego dżihadu, napisał, że AQ rozwinęła działania GIA w bardziej powszechny dżihad światowy. Ayman al-Zawahiri nawet starał się szukać religijnych usprawiedliwień dla taktyki używanej przez GIA. Z drugiej jednak strony, Osam Bin Laden dystansował się od GIA, popierając GSPC, co dodatkowo powodowało zmniejszanie znaczenia GIA[63].

Powstanie GSPC, a następnie przekształcenie go w AQIM, wiąże się z nazwiskiem Abdelmaleka Droukdel, urodzonego w Algierii w 1970 r., który już jako pełnoletni człowiek dołączył do mudżahedinów w Afganistanie i walczył przeciwko Rosjanom. Po swoim powrocie

zaangażował się w tworzenie GSPC, a później AQIM. Największym wrogiem Droukdela jest szef wywiadu Algierii Mohammed Mediene, który był szkolony przez KGB w Związku Radzieckim. Od lat walczy on z islamistami i jest przeciwnikiem jakichkolwiek negocjacji[64]. 24 stycznia 2007 r. Droukdel oficjalnie ogłosił, że w konsekwencji przyłączenia się GSPC do Al-Kaidy powstała AQIM[65].

Głównymi celami AQIM są: zwalczanie zachodnich wpływów i interesów w północnej Afryce oraz rządów niewiernych w Algierii, Libii, Mali, Mauretanii, Maroku i Tunezji, a także wprowadzenie prawa szariatu. AQIM w swojej retoryce łączy elementy ideologii salafi-dżihad z elementami historycznymi i kulturowymi Północnej Afryki, łącznie z nawiązaniem do wcześniejszego panowania Arabów w państwach Magrebu oraz na Półwyspie Arabskim. Niektóre elementy ich filozofii, odnoszące się do czasów, kiedy Hiszpania była pod panowaniem arabskim, nawołują do jej ponownego zdobycia. AQIM wypowiedział wojnę Francji i Hiszpanii. Działania AQIM są także monitorowane przez USA, które obawiają się, że podobnie jak Al-Kaida na Półwyspie Arabskim, może on nawiązać kontakty z komórkami terrorystycznymi w USA i w ten sposób stanowić zagrożenie. Obecnie w związku z sukcesami Algierii w walce z AQIM jej bazy z wybrzeża Morza Śródziemnego zostały przeniesione w region Sahel, tj. Nigru, Mauretanii i Mali. Zatrzymania osób powiązanych z AQIM następowały także w takich państwach, jak: Wielka Brytania, Niemcy, Włochy, Portugalia i Holandia. W 2012 r. amerykański Departament Stanu wyraził obawy w związku z kontaktami roboczymi AQIM z innymi ugrupowaniami terrorystycznymi w regionie, jak: Boko Haram w Nigerii, Al-Shabaab w Somali i AQAP (Al-Kaida Półwyspu Arabskiego) w Jemenie. AQIM liczy około kilkuset ludzi, trudno jednak jest ustalić dokładną liczbę. Większość z liderów AQIM odbyła szkolenie i zbierała doświadczenie bojowe w trakcie wojny w Afganistanie w latach 1979–1989. Wchodzili oni w skład tzw. ochotników arabskich z północnej Afryki. Po powrocie z wojny głosili hasła radykalnego islamu. AQIM jest wewnętrznie podzielony na katibas lub brygady, dzielące się na mniejsze, działające niezależnie komórki. Wszyscy liderzy AQIM są Algierczykami, od 2004 r. funkcję tę pełni Abdelmalek Droukdel, zwany też Abou Mossab Abdelwadoud. Innym założycielem AQIM jest Mokhtar Belmokhtar, który w 2012 utworzył własną organizację pod nazwą Signed-in-Blood Battalion. Odpowiada także za brutalny atak na instalację wydobywania gazu naturalnego w Algierii w styczniu 2013 r.[66]

W ostatnich latach AQIM wziął na celownik zagranicznych turystów, pracowników oraz siły rządowe w takich krajach, jak: Mali, Mauretania czy Niger. Porywani ludzie są następnie

przetrzymywani w rejonach granicznych na pustyni dla okupu lub zabijani w przypadku braku możliwości otrzymania takiego okupu czy akcji sił specjalnych[67].

MUJAO

MUJAO to organizacja terrorystyczna, nazwana tak od skrótu francuskiej nazwy organizacji: Mouvement pour le Tawhîd et du Jihad en Afrique de l'Ouest (wersja angielska brzmi : The Movement for Oneness and Jihad in West Africa – MOJWA).

Organizacja powstała w 2011 r. w nie do końca jasnych okolicznościach. Mogło być to wynikiem swego rodzaju sprzeciwu członków AQIM, którzy nie są Algierczykami i przez to nie są dopuszczani do władzy w AQIM[68]. Pomimo deklaracji o zamiarze wprowadzenia dżihadu w zachodniej Afryce wiele z jej ataków zostało przeprowadzonych w Algierii i innych państwach Maghrebu, zaczynając od porwania trzech Europejczyków w październiku 2011 r. z obozu uchodźców Tindouf w Algierii. MUJAO jest często opisywane jako odprysk ekspansji AQIM w rejonie Sahel, utrzymujący ideologiczną odmiennność. Inne źródła mówią nawet o konkurowaniu z AQIM[69]. Świadczy to o utracie kontroli przez AQIM nad niealgierskimi liderami AQIM. Nie można wykluczyć, że tak zwane odpryski z AQIM są sztuczne i mają na celu głównie wprowadzenie w błąd służb specjalnych co do prawdziwej odpowiedzialności AQIM za niektóre zamachy, jak np. porwania dla okupu. Inne teorie mówią o wewnętrznych podziałach w AQIM na gruncie podziału środków pochodzących z okupów, w których udział młodych członków jest niewystarczający. Odejścia z AQIM i zakładanie nowych grup może być także związane z tym, co się dzieje w państwach arabskich, czyli buncie młodego pokolenia przeciwko jednostronnej władzy starszych pokoleń. Liderem MUJAO jest Mauretańczyk Hamada Ould Mohamed Kheirou (alias Abou Qumqum)[70].

MUJAO odwołuje się do swoich związków z Osamą Bin Ladenem, Mullahem Omarem oraz kilkoma innymi ważnymi historycznie osobami, zaangażowanymi w historię dżihadu w zachodniej Afryce i regionalną walkę z kolonistami. MUJAO wysłała m.in. groźby pod adresem Francji, obwiniając ją za przeszłość kolonialną oraz obecną sytuację bezpieczeństwa w regionie[71].

MUJAO podkreśla, że jej celem strategicznym jest różnienie się od AQIM w sposobie prowadzenia walki, ideologii i wewnętrznej strukturze. Nie do końca wiadomo, czy pomimo tych twierdzeń i przeprowadzonych operacji jest to prawda, czy tylko MUJAO jest kolejną

grupą autonomiczną działającą pod parasolem Al-Kaidy. Nie można wykluczyć, że grupa jest jednak całkowicie niezależna i konkuruje z AQIM o władzę i wpływy w regionie. Rywalizować może także o rekrutów, którzy chcą walczyć z własnymi rządami, a nie skupiać się na problemach Algierii[72].

MUJAO ponosi odpowiedzialność za kilka spektakularnych ataków terroru w regionie Afryki północnej i zachodniej, jak m.in. atak na kwaterę żandarmerii w mieście Tamanrasset na południu Algierii, przeprowadzony 4 marca 2012 r. Został on przeprowadzony prawdopodobnie przez dwóch zamachowców samobójców, Malijczyków, z wykorzystaniem toyoty wypełnionej 200 kg TNT[73]. W swoim komunikacie MUJAO poinformowało o odpowiedzialności za śmierć 15 żandarmów, 5 cywilów oraz 3 przechodniów. Miasto Tamanrasset nie zostało zaatakowane przypadkowo, ponieważ znajduje się w nim kwatera główna Połączonego Wojskowego Dowództwa Państw Sahelu (Unified Military Command of the Sahel Countries). Koordynuje ona wymianę informacji rozpoznawczych oraz prowadzenie operacji przeciwko Al-Kaidzie w takich państwach, jak Algieria, Mali, Mauretania i Niger[74].

W kwietniu 2012 r. MUJAO uprowadziło 7 dyplomatów algierskich z konsulatu w Gao w Mali[75]. Po miesiącu MUJAO zażądało uwolnienia odpowiednich więźniów oraz 15 mln euro okupu. W lipcu 2012 r. trzech z dyplomatów zostało uwolnionych. 26 sierpnia MUJAO przekazało film wideo, na którym widać pozostałych porwanych proszących o pomoc. Kilka dni później jeden z nich został zamordowany. Rząd Algierii odmówił płacenia jakiegokolwiek okupu oraz negocjacji z terrorystami. Z informacji ujawnionych przez ministra spraw zagranicznych podczas obrad parlamentu algierskiego wiadomo jednak, że w negocjacje byli zaangażowani przedstawiciele NMLA oraz Ansar Dine[76].

Wybuch wojny 2012

Ugrupowaniem, które rozpoczęło rebelię w 2012 r., było NMLA. Działania zbrojne skierowane przeciwko armii malijskiej rozpoczęły się 17 stycznia 2012. Doskonale uzbrojeni rebelianci[77] zaatakowali jednostki malijskie w Menace, Tessalicie i Adarambougare na północy Mali. Przez kilka dni trwały zacięte walki z dużą ilością ofiar. 20 stycznia doszło do poważnych strac w Aguelhoc[78]. W trakcie walk dochodziło do wielu aktów okrucieństwa. 24 stycznia 2012 r. żołnierze 713 kompani stacjonującej w garnizonie Aguelhoc, ze względu na brak amunicji, poddali się po około tygodniu walk. Następnie dżihadziści, najprawdopodobniej z Ansar Dine i AQIM, dokonali egzekucji ponad pięćdziesięciu z nich[79]. Początkowe dane mówiły, że

miało tam zostać zamordowanych nawet 82 ze 128 wziętych do niewoli żołnierzy malijskich[80].

Do poważnych walk doszło także w Tessalit, które jest jednym z najważniejszych strategicznie miast na północy ze względu na stacjonujący tam silny garnizon wojskowy, lotnisko oraz strategiczne położenie, pozwalające kontrolować sytuację w całym regionie. Do 4 marca trzy jednostki żołnierzy malijskich odpierały ataki NMLA. Tydzień później jednak musieli się oni wycofać do Algierii, w wyniku czego miasto wraz z obiektami wojskowymi znalazło się w rękach NMLA[81]. Pierwsze dni wojny przyniosły duże straty po stronie źle wyposażonej armii malijskiej. Brak dokładnych danych na temat sytuacji na północy i pojawiające się, niepokojące rodziny żołnierzy malijskich plotki, spowodowały protesty na ulicach Bamako[82]. Szacuje się, że po wybuchu powstania w 2012 r. z armii malijskiej mogło zdezerterować około 1000–1500 żołnierzy, by następnie przejść na stronę NMLA. W trakcie dwóch miesięcy walk prawdopodobnie dodatkowy tysiąc żołnierzy malijskich został zabitych, dostał się do niewoli czy zdezerterował[83].

Po rozpoczęciu ofensywy Tuaregów na północy Mali oraz pierwszych niepokojących informacjach z północy w prasie malijskiej pojawiło się wiele krytycznych artykułów na temat kolejnego powstania. Tytuły artykułów najlepiej oddawały ocenę tamtych zdarzeń: *Uzbrojeni bandyci, przemytnicy narkotyków, kolaboranci AQIM* czy wreszcie *najemnicy Kadafiego*. Generalna ocena była taka, że wojna w Mali jest skutkiem konfliktu w Libii i napływu tysięcy byłych Tuaregów walczących dla Kadafiego lub skutkiem działalności islamskich fundamentalistów na północy. Ani jedno, ani drugie nie było do końca prawdą[84].

System polityczny Mali zawalił się w ciągu zaledwie dwóch miesięcy. Od 17 stycznia 2012 r. grupy rebeliantów sukcesywnie wypierały armię malijską z północy. 22 marca prezydent Mali Amadou Toumani Toure (ATT) został odsunięty od władzy przez juntę wojskową kierowaną przez kpt. Sanogo[85]. Tylko te dwa wydarzenia doprowadziły do poważnego kryzysu politycznego w Mali i w regionie. Rozkładowi uległ cały aparat polityczno-wojskowy, także władze przejściowe były zbyt słabe, aby zapanować nad pogłębiającym się chaosem[86].

NMLA do marca kontrolował region Kidal, Gao i Timbuktu, wcześniej – bo jeszcze w lutym 2012 – NMLA sformułowała Radę Wykonawczą (Executive Council). 31 marca 2012 r. poddało się Gao, a 1 kwietnia – Timbuktu[87]. 2 kwietnia biuro polityczne NMLA wydało oświadczenie, w którym informowało, że powołanie Azawadu wzmocni bezpieczeństwo jego

ludności, pozwoli na rozwój ekonomiczny i lepszą integrację ludności zamieszkującej Azawad. 5 kwietnia NMLA ogłosiło zawieszenie broni, a 6 kwietnia 2012 r. – deklarację niepodległości Azawadu[88].

Niestety dla NMLA, jej sukcesy były tylko chwilowe i sama zaczęła być wypierana przez Ansar Dine, z którym wcześniej miała nieformalny układ o współpracy. Po przejęciu kontroli nad północą Ansar Dine zawarł pakt z różnego rodzaju ugrupowaniami islamskimi, w tym szczególnie z AQIM i MUJAO[89]. Ansar Dine nie był zainteresowany budową postkolonialnego państwa Mali, tylko wprowadzeniem islamskiego prawa szariatu na terenie całego państwa. NMLA i Ansar Dine pomimo wzajemnej walki o dominację w takich miastach, jak Kidal, Gao i Timbuktu, 27 maja [90] ogłosiły utworzenie Islamskiego Państwa Azawad – Islamic State of Azawad. Ogłoszono także, wspólną jeszcze deklarację: „My wszyscy jesteśmy zwolennikami wolnego Azawadu... my wszyscy akceptujemy islam jako religię”. Niedługo później, w trakcie wywiadu w Kidal, już po porażce NMLA w Gao, lider Ansar Dine – Lyad ag Ghaly – określił swój cel słowami: „My nie prosimy o zbyt wiele: tylko o wprowadzenie prawa szariatu na północy i południu Mali. Jesteśmy Malijszymi i jesteśmy przeciwni podziałom w Mali”[91]. 28 czerwca 2012 r. Ansar Dine ostatecznie ogłosił, że wyrzucił NMLA z północnej Mali z trzech najważniejszych miast, tj. Gao, Kidal oraz Timbuktu[92].

Po przejęciu kontroli na północy Ansar Dine rozpoczął bardziej agresywne działania, zachęcając islamistów z regionu do budowania swojej własnej administracji. Świadkowie z Gao wspominali o obecności w mieście m.in. członków ugrupowania Boko Haram[93] z Nigerii. W konsekwencji dwie trzecie terytorium Mali, szczególnie regionu północnego, dostało się pod kontrolę Ansar Dine, AQIM i MUJAO. Z początkowej współpracy między NMLA oraz dżihadystami z Ansar Dine zostały tylko wspomnienia i oba obozy rozpoczęły rywalizację o władzę nad kontrolowanymi rejonami. W konsekwencji NMLA została wyparta z miast i wsi na niezamieszkałe pustynne tereny. 15 lipca 2012 r. słabnąca NMLA, której liderzy znaleźli schronienie w Mauretanii, ogłosiła, iż wycofuje się ze swoich planów utworzenia niepodległego państwa. Stwierdzili oni w swoim oświadczeniu: „Niepodległość była naszym celem od początku konfliktu, jednak obecnie wzięliśmy pod uwagę pogląd środowiska międzynarodowego odnośnie sposobu rozwiązania tego kryzysu”. Oświadczenie MNLA nie było niczym więcej niż tylko pragmatyczną rozgrywką, wynikającą z marginalizacji jej roli dokonanej przez Ansar Dine oraz MUJAO[94].

W listopadzie 2012 r. Bilal Ag Acherif przybył do Paryża na rozmowy dotyczące ewentualnego wsparcia materialnego dla NMLA w postaci broni i wyposażenia. Szef NMLA sprzeciwiał się interwencji zbrojnej państw obcych, potrzebował natomiast wyposażenia wojskowego, aby samodzielnie wyrzucić islamistów z Mali[95].

AQIM od początku zdawał sobie sprawę z ryzyka międzynarodowej interwencji wojskowej po przejęciu władzy na północy Mali przez islamistów. Intencją AQIM, według tajnego dokumentu odnalezionego w lutym 2013 r. w Timbuktu, było kontrolowanie sytuacji w Mali za pomocą słabego, fasadowego rządu Tuaregów z NMLA. Dokument podpisany był przez lidera AQIM Abdelmaleka Droukdelę. Napisany w lipcu 2012 r. dokument składał się z sześciu rozdziałów i był zatytułowany: Generalny Przewodnik dla Islamskich Dżihadystów w sprawie projektu Azawad (General Guidelines for Islamic jihadist project Azawad [a desert area located in the north of Mali]). Lider AQIM sugerował, aby AQIM nie występował jako samodzielna władza w Mali, ponieważ mogłoby to sprowokować międzynarodową interwencję. Pisał on: „Zagraniczna interwencja jest nieunikniona i szybka, jeżeli będziemy sprawowali władzę. Dla wrogów będzie trudniejsza, jeżeli rządy będą sprawowane w imieniu większości ludności Azawadu”. Droukdel sugerował konieczność zdobycia serc i umysłów lokalnej ludności jeszcze przed wprowadzeniem szariat. Znając rozwój sytuacji w Timbuktu oraz treść dokumentu, jasno widać, że lider AQIM nie kontrolował w pełni sytuacji w zajętych przez siebie miastach. Bardzo szybko ludzie AQIM, poprzez swoje radykalne poglądy i postępowanie, stracili poparcie lokalnej ludności[96].

Przewrót wojskowy kpt. Sanogo i jego konsekwencje

Bardzo istotnym wydarzeniem, które przyspieszyło upadek instytucji państwowych w Mali i miało konsekwencje dla rozwoju sytuacji wewnętrznej kraju na długie miesiące, był wspomniany wcześniej zamach wojskowy przeprowadzony przez kpt. Amadou Sanogo. Do zamachu doszło na fali niezadowolenia społecznego, spowodowanego pogarszającą się sytuacją bezpieczeństwa na północy Mali. Do stolicy Bamako dochodziły informacje o masakrze żołnierzy malijskich w Aguelhoc. W środowisku wojskowych narastało niezadowolenie ze sposobu kierowania działaniami wojennymi oraz faktu niedoinwestowania wojska, któremu brakowało niezbędnej broni i amunicji. Na 22 marca 2012 r. żołnierze z bazy wojsk malijskich w Kati, znajdującej się 15 km od Bamako, zaplanowali protest. Dzień wcześniej do bazy przybył minister obrony, który miał uspokoić sytuację. Sytuacja wymknęła

się jednak spod kontroli, minister został obrzucony kamieniami, a późnym wieczorem przejęto kontrolę nad pałacem prezydenckim. Następnego dnia powołano Narodowy Komitet dla Uzdrawienia Demokracji i Odbudowy Państwa (the National Committee for the Recovery of Democracy and the Restoration of the State – CNRDRE), jednocześnie zawieszono obowiązywanie konstytucji. Dodatkowo żołnierze junty nakazali aresztowanie wszystkich dowodzących jednostkami malijskimi na północy, oskarżając ich o korupcję[97]. W ciągu 48 godzin od zamachu armia malijska utraciła kontrolę nad północą. 12 kwietnia 2012 r. rozpoczęła ponownie działać administracja cywilna na południu[98].

Po zamachu wojskowym nastąpił wyraźny podział na dwa zwalczające się obozy, tj. Zielone Berety, które były odpowiedzialne za zamach wojskowy, oraz Czerwone Berety. Czerwonymi Beretami nazywano żołnierzy służących w 33 Pułku Spadochronowym (33rd Paratroop Regiment), odpowiedzialnych za ochronę prezydenta Ahmadou Toumani Toure[99]. Przewrót nastąpił na miesiąc przed końcem drugiej i ostatniej jego kadencji. Toure został prezydentem w 2002 r. w wyniku demokratycznych wyborów, co w tym rejonie Afryki należało raczej do rzadkości[100].

W trakcie trwania zamachu Czerwonym Beretom udało się wyprowadzić prezydenta z pałacu i przetransportować go do Dakaru w Senegalu. Ostatecznie zrezygnował on ze swojej funkcji 8 kwietnia 2012 r., co pozwoliło na utworzenie nowego tymczasowego rządu w Bamako, co jednak nie zakończyło wewnętrznych tarć wewnątrz armii. W nocy z 30 kwietnia na 1 maja 2012 r. Czerwone Berety, pod dowództwem pułkownika Abidine’a Guindo, przeprowadziły tzw. antyzamach wojskowy. W trakcie walk, trwających całą noc, starano się przejąć kontrolę nad lotniskiem, koszarami wojskowymi różnych jednostek wojskowych w Bamako, telewizją państwową oraz kwaterą główną Sanogo w Kati. Antyzamach zakończył się po zdobyciu bazy Czerwonych Beretów w miejscowości Djicoroni oraz ukryciu się płk. Guindo. W trakcie walk zginęło 14 żołnierzy, a 40 innych zostało rannych. Po niepowodzeniu zamachu nastąpiła fala represji skierowana przeciwko Czerwonym Beretom. Wielu żołnierzy zniknęło po ich aresztowaniu, a inni zostali wysłani do nowych jednostek[101].

W związku z konfliktem i przewrotem wojskowym w Mali państwo to poniosło ogromne straty materialne. Bank Światowy zamroził wartość miliard dolarów pomocy. Upadła turystyka oraz wyjechali prywatni inwestorzy. Całkowite koszty sytuacji kryzysowej w Mali są szacowane na 2 miliardy funtów[102].

Przed marcem 2012 roku wiele amerykańskich organizacji rządowych – m.in. U.S. Agency for International Development (USAID) czy Peace Corps – realizowało szereg projektów mających na celu poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej w Mali, w tym także na północy kraju. Amerykański departament obrony realizował kilka projektów w zakresie wzmocnienia możliwości Mali w rozwiązywaniu wewnętrznych problemów bezpieczeństwa. W 2006 r. the Millennium Challenge Corporation podpisał pięcioletni program w Mali mający na celu poprawę wydajności rolnictwa oraz poprawę dostępu rynków zewnętrznych na produkty z Mali. Program uruchomiono we wrześniu 2007 r., a zakończono w sierpniu 2012. W związku z zamachem wojskowym Stany Zjednoczone zakończyły pomoc dla rządu Mali 10 kwietnia 2012 r. Pozostałe programy mające na celu ochronę zdrowia, żywienia oraz wsparcie dla reform demokratycznych były realizowane na zasadzie analizy każdego z nich osobno[103].

Ciekawym wydaje się fakt, że USA wydały miliony dolarów na programy szkoleniowe, które w zamyśle miały poprawić skuteczność działań antyterrorystycznych takich państw jak Mali, Niger czy Mauretania. Programy te były realizowane przez amerykańskie Dowództwo Afryka (Africa Command – AFRICOM). Niestety wielu z uczestników tych kursów, w tym kpt. Sanogo, brało udział w przeprowadzonym przewrocie wojskowym w Mali. W związku z rebelią i zamachem wojskowym zostały odwołane, zaplanowane wcześniej ćwiczenia Flintlock, w których brać miało udział wiele państwa afrykańskich[104].

Szariat w praktyce

Skutecznym działaniom islamistów na terenie Mali sprzyjało wiele czynników, do których należy zaliczyć dobrą bazę werbunkową z uwagi na panującą tu ogromną biedę, przychylność części mieszkańców oraz posiadanie przez islamistów odpowiednich środków finansowych. Islamiści płacili młodym rekrutom za służbę, uzbrajali w kałasznikowa, gwarantowali codzienne wyżywienie oraz dawali poczucie władzy nad ludnością cywilną. Młodzi ludzie po zwerbowaniu byli kierowani do obozów szkoleniowych, rozsianych w rejonach północnej Mali oraz wzdłuż granicy z Mauretanią. W trakcie szkolenia zapoznawano ich z sztuką prowadzenia ognia z broni maszynowej, technikami rzutu granatem, jednocześnie zaś studiowali Koran. Według świadków osoby te po powrocie zmieniały się diametralnie[105]. UNICEF (The United Nations Children's Fund) informował w sierpniu 2012 r. o wykorzystywaniu dzieci w celach militarnych przez grupy zbrojne kontrolujące północ Mali. Pomimo braku dokładnych danych podawane są informacje świadczące, że mogło ich być setki, przy czym problem ten

miał tendencje rosnące. W lipcu 2012 r. pojawiły się informacje o bezpośrednim włączeniu do grup zbrojnych około 175 chłopców w wieku od 12 do 18 lat. Chłopcy ci byli wykorzystywani m.in. w trakcie walk Tuaregów z siłami rządowymi. Zgodnie z przepisami międzynarodowymi werbowanie dzieci do 18 lat do grup zbrojnych jest nielegalne, natomiast jeżeli mają mniej niż 15 lat, jest to traktowane jako zbrodnie wojenne[106]. Według innych informacji dzieci były kupowane jako żołnierze lub wykorzystywane do ustawiania ładunków wybuchowych. Koszt to około 600 dol. dla rodziców oraz 400 dol. miesięcznie za służbę. Kwota ta, biorąc pod uwagę fakt, że ponad połowa ludności w tym rejonie żyje za 1,25 dol. dziennie, wydaje się ogromną. Sytuację dodatkowo pogarszał fakt, że większość nauczycieli opuściła te rejony w obawie przed islamistami, przez co dzieci zostały odcięte od edukacji, a przez to stawały się bardziej podatne na werbunek[107].

Jak wspomniano wcześniej, akcji werbunkowej sprzyjała także współpraca części ludności malijskiej z islamistami. Do takiej współpracy dochodziło m.in. w rejonach Gao, kontrolowanych przez MUJAO, gdzie organizacja ta skutecznie rekrutowała młodzież z okolicznych miejscowości. Ponieważ część islamistów pochodziła z tych rejonów, dla sił malijskich nie było możliwym odróżnienie islamistów od lokalnej ludności. Osoby powiązane z MUJAO z łatwością znajdowały schronienie u swoich rodzin w okolicznych wsiach. W rejonie tym całe wsie deklarowały lojalność wobec tej organizacji. Pod koniec 2012 r. MUJAO posiadało wielu zwolenników w samym mieście Gao, co wynikało z dziesięciomiesięcznej obecności tego ugrupowania w mieście. Część ludzi związała się z nimi poprzez wspólne interesy czy studia koraniczne. Część młodzieży poprzez swoje studia koraniczne zdołała już uwierzyć, że wysadzając się w powietrze podczas ataku samobójczego, otworzy sobie drogę do raju. W niektórych wsiach, jak np. Kadji, prawie 85% ludności była wyznawcami ortodoksyjnego islamu, kobiety chodziły tam z zasłoniętymi twarzami, nie ma tam wolności, a wieś żyje swoim życiem daleko poza głównym nurtem życia malijskiego. W innych przypadkach ludzie wstępowali do islamistów, bo byli do tego zmuszani, jak w przypadku tłumaczy znających lokalne dialekty[108].

Islamscy rekruci w Mali byli lepiej wyszkoleni i wyposażeni niż regularna armia malijska. Podstawowym wyposażeniem ciężkim był samochód pick-up z zamontowanym karabinem maszynowym oraz workami z amunicją wiszącymi na burtach dla żołnierzy walczących na piechotę[109]. Islamiści w celu pozyskiwania środków finansowych aktywnie współpracowali z gangami przemytników narkotyków[110] w rejonie Morza Śródziemnego. Innym

doskonałym źródłem zysków dla islamistów były porwania dla okupu. W 2012 r. szacunki mówiły o 100 milionach euro, jakie AQIM mógł zdobyć w ten sposób. Jeden z liderów islamistów, Omar Ould Hamaha, potwierdził, że na ich rzecz państwa zachodnie płacą ogromne sumy[111]. Grupy islamskie doskonale potrafią zgrywać się z lokalną ludnością, dając jej zarobić na wspólnej kooperacji. Jednym z takich działań było informowanie o możliwości uzyskania premii od złapanych obywateli państw zachodnich. Jednym z najważniejszych miast, przez które przechodzą interesy islamistów, terrorystów i przemytników, jest miasto Timbaktu, gdzie od setek lat krzyżuje się handel w tym regionie świata, głównie Sahary[112].

Natychmiast po przejęciu kontroli nad danym terenem islamiści z AQIM, MUJAO czy Ansar Dine wprowadzali w życie założenia szariatu. W Timbaktu fanatycy islamscy dopuszczali się amputacji rąk i obcinania głów osobom podejrzanym o dokonanie czynów kryminalnych. Jednocześnie sami czerpali zyski z przemytu i handlu kokainą, bronią czy ludźmi[113]. Asystent sekretarza generalnego ONZ ds. praw człowieka (Assistant Secretary-General for Human Rights) Ivan Simonovic wymienił kilka najbardziej powszechnych przypadków łamania praw człowieka, np. drastyczne kary – jak publiczne egzekucje, amputacja kończyn, poniżające kary cielesne, werbowanie dzieci jako żołnierzy[114]. Oficjalnie zostało zakazane słuchanie muzyki, palenie papierosów, kobiety dodatkowo zostały zmuszone do zakrywania ciała. W związku ze zbrodniami islamistów[115] do października 2012 r. 100 000 Malijczyków uciekło do Mauretanii, 100 000 – do Burkina Faso, 30 000 – do Algierii, 40 000 – do Nigru oraz 230 000 przemieściło się w ramach granic Mali[116]. Zdecydowanie najgorsza była sytuacja kobiet. Powszechną praktyką było zmuszanie kobiet do krótkotrwałego małżeństwa. Kobieta była kupowana za około 1000 dol. i zmuszana do małżeństwa. Po krótkim czasie była odsprzedawana kolejnemu i tak dalej. Praktyka ta to nic innego niż ukryta prostytutka, która często wiązała się z gwałtami[117]. Kobiety zostały pozbawione m.in. prawa do edukacji, prawa pracy czy dostępu do podstawowych usług społecznych czy medycznych. Największym zagrożeniem było utworzenie specjalnej listy, na której widniały nazwiska kobiet, mających nieślubne dzieci lub będących w pozamałżeńskiej ciąży. Kobiety te były szczególnie narażone na brutalne i nieludzkie traktowanie ze strony islamistów, w tym kary cielesne czy wręcz utratę życia[118].

Poza czysto ludzkimi cierpieniami działania islamistów skierowane także były przeciwko dziedzictwu historycznemu Mali. Po utrwaleniu władzy islamistów rozpoczęło się niszczenia świętych miejsc Sufi, znajdujących się na liście UNESCO jako dziedzictwo ludzkości. Ciekawe

jest to, że niszczenie tych zabytków spowodowało większą uwagę światowych mediów niż ucieczka setek tysięcy ludzi z zajętych przez islamistów regionów Mali. Rzecznik Ansar Dine w Timbuktu, Sanda Ould Bouamama, usprawiedliwiając niszczenie pamiątek Sufi, miał powiedzieć: „Co to jest UNESCO? My nie dbamy o świat żadnych bytów, ponieważ Bóg nie ma żadnych partnerów. To, o co wzywa UNESCO, to tylko polytheism. Jesteśmy muzułmanami i nie wierzymy w żadne świątynie czy idolów”. Członkowie Ansar Dine odrzucali możliwość istnienia wszelkich świątyń czy ceremoniałów, jak np. urodziny proroka, co traktują jak naruszenie salafistycznej interpretacji. Jeden z członków Ansar Dine, Mohamed Kasse, usprawiedliwiał te barbarzyńskie akty w następujący sposób: „Znaleźliśmy mężczyznę leżącego na ziemi w mauzoleum, który się modlił. Właśnie dlatego wyrwaliśmy drzwi z zawiasów. Wierzymy, że on był głupi, modląc się w grobowcu człowieka. Nieważne, kto to był, możesz się modlić tylko do Boga”[119].

Po zajęciu Timbuktu[120] przez Ansar Dine członkowie tej organizacji przystąpili do niszczenia zabytków tego miasta w imię czystości wiary. Członkowie Ansar Dine rozpoczęli operację niszczenia zabytków 1 lipca 2012, krótko po tym, jak UNESCO umieściła te zabytki na liście światowego dziedzictwa. Udało im się zniszczyć 7 z 16 mauzoleów, wiele grobowców oraz zniszczyć drzwi z XV-wiecznego meczetu Yahya. Zniszczeniu uległy m.in. dwa grobowce w starożytnym i największym na świecie zbudowanym z błota meczecie Djingareyber.

Meczet ten znajduje się na liście zabytków ważnych dla światowego dziedzictwa i przed przybyciem islamistów stanowił największą atrakcję turystyczną Timbaktu. W reakcji na krytyczne komentarze międzynarodowej opinii publicznej przedstawiciel Ansar Dine, Tunezyjczyk przedstawiający się jako Ahmed, w rozmowie z AFP miał się wyrazić słowami: „Od dnia dzisiejszego, jak tylko obcokrajowcy będą się wypowiadać na temat Timbaktu, Ansar Dine będzie atakować wszystko, co jest na liście dziedzictwa światowego. Nie ma dziedzictwa światowego, takie coś nie istnieje. Niewierni muszą przestać wtrącać się w nasze sprawy. Będziemy niszczyć mauzolea, nawet gdy będą wewnątrz meczetów, a następnie zniszczymy mauzolea w regionie Timbaktu”[121].

Samo miasto Timbaktu słynie także z historycznych manuskryptów z XII lub XIII wieku, które nazywane są skarbami Timbaktu. Część osób opiekujących się manuskryptami zakopała najcenniejsze z nich na pustyni, gdy islamieści publicznie poinformowali, że muzułmanie w Timbaktu wyznają fałszywy islam[122]. Na szczęście 80% bezcennych manuskryptów zostało wywiezionych poza miasto przed atakiem islamistów, większość samochodami, do stolicy Mali Bamako. Według dostępnych danych uratowało się około 200 000 dokumentów. Dokumenty wywożone były samochodami prywatnymi, część ukryto pod produktami spożywczymi. Operacją ratowania bezcennych dokumentów, datowanych na XIII wiek, kierował dyrektor Mamma Haidara Memorial Library – Abdel Kader Haidara. Udział w tym przedsięwzięciu wzięła także niemiecka ambasada, która opłacała koszty paliwa i zakup specjalnych pojemników archiwalnych do przechowywania około 4000 manuskryptów. Kolejnym etapem było ich katalogowanie i zabezpieczenie przed zniszczeniem. Niemcy zaoferowali się udzielić pomoc w rekonstrukcji biblioteki w Timbaktu[123].

Innym przykładem barbarzyństwa islamistów jest atak na kościół katolicki w Diabaly, leżącej nad Nigrem. Kościół ten zbudowany jeszcze za czasów, kiedy Mali była kolonią. Na dachu kościoła znajdował się kamienny krzyż, który przetrwał wszystkie zawieruchy historyczne Mali, pomimo tego że 90% ludności w Mali to muzułmanie. Niestety, islamieści po zajęciu Diabaly w styczniu 2013 r. zniszczyli krzyż przy użyciu granatnika, a także drewniane statuetki przedstawiające Jezusa i Matkę Boską. Terror w mieście trwał tylko kilka dni, do czasu gdy siły francuskie, przy wsparciu z powietrza, neutralizowały islamistów znajdujących się w tym mieście[124].

Ofensywa islamistów w styczniu 2013 r. oraz odpowiedź Francji

1 stycznia 2013 r. Ansar Dine przekazał mediatorowi Blaise Compaore 17-stronicowy dokument, punkt wyjścia do dalszych negocjacji. W dokumencie ugrupowanie zażądało autonomii północy oraz wprowadzenia prawa szariatu, dodatkowo dało rządowi w Bamako do wyboru integralność terytorialną lub świeckość państwa. W dokumencie argumentowano, że wprowadzenie prawa szariatu na terenie Mali jest nienegocjowanym imperatywem, skoro 95% obywateli Mali to muzułmanie [125]. Pomimo pozornych negocjacji pokojowych islamiści, zachęceni brakiem reakcji ze strony środowiska międzynarodowego, głównie Francji, postanowili przejąć kontrolę nad całym terytorium Mali. 7 stycznia, około 210 km na północ od Mopti[126], rozpoczęli oni gromadzenie sił i środków. Następnie przemieścili się na południe 101 km od Mopti, w kierunku miasta Konna, którego zdobycie pozwoliłoby im na blokadę drogi pomiędzy Mopti i Sevare. Islamiści zgromadzili tam od 1500 do 2500 ludzi i 300 pojazdów, z których duża część miała zamontowane uzbrojenie. Ludzie ci stanowili trzon sił islamistów, byli najlepiej wyposażeni i doświadczeni. Pozostali, głównie opłacani zwolennicy islamistów, zajmowali się kontrolą wcześniej zdobytych miast i tłumieniem ewentualnych powstań. Naprzeciwko nim siły malijskie mogły wystawić jednostkę komandosów: Groupement des Commandos Volunteers (GCV), 62 pułk piechoty zmotoryzowanej – 62nd Motorized Infantry Regiment, elementy 35 pułku zmotoryzowanego – 35th Armored Regiment i 36 pułku artylerii – 36th Artillery Regiment. Całością dowodził płk Didier Dacko. Siły te stanowiły pozostałości po 1 Regionie Wojskowym – 1st Military Region[127].

8 stycznia kolumny islamistów osiągnęły rejon miasta Bourei, 25 km od pozycji sił malijskich, i kierowały się w kierunku miasta Konna. Tego samego dnia, chcąc ocenić intencje islamistów i pokazać swoje zdecydowanie, żołnierze malijscy oddali strzały ostrzegawcze w kierunku islamistów. Jednocześnie rzecznik Ansar Dine, Sanda Ould Boumama, odmówił potwierdzenia informacji, czy siły islamistów zamierzają uderzyć na siły malijskie, twierdząc, że z przyczyn strategicznych nie może podać lokalizacji swoich sił[128].

9 stycznia o 18.00 islamiści z Ansar Dine rozpoczęli ostrzał pozycji malijskich z rakiet 122 mm, a ppłk Mamadou Samake przeprowadził rozpoznanie siłami kilku pojazdów BRDM-2 z 62 pułku w celu zdobycia informacji na temat intencji przeciwnika. Po drodze, nikogo nie napotykając, zarządził odwrót. W tym czasie siły Ansar Dine rozwinęły się, część skierowała się w kierunku przemieszczających sił malijskich, całkowicie je zaskakując, natomiast inne elementy o 8.30 uderzyły na miasto Konna z trzech kierunków, tj. z północy, wschodu i południa – manewr ten pozwolił na odcięcie ucieczki siłom malijskim. Bardzo szybko zaczęły

mieć one problemy z podejmowaniem trafnych decyzji, doszły też kłopoty z brakiem amunicji czy innego wsparcia logistycznego. Dodatkowo islamiści z MUJAO, Ansar Dine i AQIM przechwycili komunikację radiową sił malijskich, których żołnierze nie zachowywali podstawowych zasad bezpieczeństwa korespondencji radiowej. Taktyka islamistów była bardzo skuteczna, dokonali szybkiego przemieszczenia do miasta Konna, szybko zajęli pozycje strzeleckie na dachach cywilnych domów, mieszając się jednocześnie z ludnością cywilną. 10 stycznia od godziny 11.00 siły malijskie zaczęły się poddawać i do godziny 17 miasto było całkowicie pod kontrolą islamistów. W związku z powyższym ppłk Samake zarządził wycofanie pozostałych sił. W tym momencie najważniejszym celem było zablokowanie marszu islamistów na Sevaré. W związku z możliwością zajęcia miasta panika w samym Sevaré zaczynała narastać. Siły powietrzne zaczęły przygotowywać się do walki jako piechota, a dwadzieścia BRDM-2 i pozostałości po 33 Pułku Rozpoznawczym (Czerwone Berety) – 33rd Regiment Para-Commando z Bamako i Kati – zostały także przerzucone do Sevaré. Niestety dla sił rządowych, islamiści także otrzymali wsparcie w sile około 500 ludzi z MUJAO i AQIM[129].

Sytuacja ta doprowadziła do poważnego kryzysu w Mali. Do chwili ataku na miasto Konna islamiści kontrolowali tereny północne o wielkości Francji i Hiszpanii razem wziętych. Ich marsz na południe w kierunku zielonych rejonów Mali i powiększanie kontrolowanych rejonów wywołały jednak szok wśród Malijczyków. Do tej pory odległość pomiędzy stolicą a rejonem, na którym panowało prawo szariatu, była bardzo duża, jednak po zajęciu miasta Konna okazało się, że rząd Mali ma niewielkie możliwości zatrzymania islamistów na obecnych liniach[130].

W związku z nową ofensywą islamistów tymczasowy prezydent Mali, Dioncounda Traoré, 10 stycznia 2013 r. wysłał list do prezydenta Francji François'a Hollande'a oraz sekretarza generalnego ONZ Ban Ki-moona z prośbą o pomoc w walce z powiązanymi z Al-Kaidą islamistami z północy. W związku z listem 11 stycznia, w obecności korpusu dyplomatycznego, prezydent Hollande stwierdził: „Mamy do czynienia z agresją, która zagraża istnieniu Mali. Francja nie może tego zaakceptować. Będziemy gotowi do zatrzymania ofensywy terrorystów jeżeli będzie ona kontynuowana”. Wsparcia prezydentowi Francji udzielił także minister spraw zagranicznych Niemiec – Guido Westerwelle, który podkreślił konieczność zintensyfikowania działań dyplomatycznych oraz szybkie stworzenie misji prowadzonej przez państwa afrykańskie. Westerwelle podkreślił chęć Unii Europejskiej do kontynuowania misji szkoleniowej, jednak pod warunkiem spełnienia przez Mali kilku warunków –

m.in. ustanowienia drogi do ponownego zaprowadzenia demokracji konstytucyjnej, zniesionej po przewrocie wojskowym w marcu 2012 r.[131]

W związku z postęпами islamistów rokowania o zawieszeniu broni planowane na 10 stycznia w Burkina Faso zostały przesunięte na 21 stycznia 2013 r. Główny mediator – Djibril Bassolé, minister spraw zagranicznych Burkina Faso – cały czas wzywał do respektowania porozumienia o zawieszeniu broni podpisanego na początku grudnia 2012 r.[132]

11 stycznia, w piątek po południu, Francja rozpoczęła przerzut sił do miasta Sevare, będącego najdalej wysuniętą linią kontrolowaną przez siły rządowe. Po wylądowaniu pierwszych samolotów transportowych C-160 Transall oraz śmigłowców bojowych miasto zostało całkowicie zamknięte dla mediów. W tym samym czasie do miejskiego szpitala trafiły także dziesiątki zabitych i rannych malijskich żołnierzy, a sytuacja stawała się coraz bardziej beznadziejna. Sami islamiści informowali, że będą w mieście do wieczornych modłów[133].

11 stycznia o godz. 16.00 nastąpił zwrot akcji. O tej godzinie dwa lekkie śmigłowce Gazelle francuskich sił specjalnych[134], lecąc na niskiej wysokości, zaatakowały rakietami przeciwpancernymi HOT oraz ogniem działek 20 mm kolumnę samochodów islamistów. W wyniku ataku zniszczone zostały 4 samochody a pozostałe uciekły w popłochu. W trakcie

wymiany ognia ucierpiały także śmigłowce i piloci. Porucznik Damien Lame został śmiertelnie ranny, przy czym wylądował szczęśliwie w Mopti, niestety zmarł w wyniku odniesionych ran. Drugi śmigłowiec wylądował awaryjnie niedaleko miejsca ataku, a następnie został zniszczony. Cena była wysoka, jednak islamisci zostali zmuszeni do zatrzymania się. W nocy z 11 na 12 stycznia wsparcia udzieliły także samoloty Mirage 2000D startujące z lotnisk w Czadzie[135].

W tym samym czasie trwały intensywne przygotowania do przerzutu głównych sił francuskich[136]. Dowódcą francuskiej operacji wojskowej, której nadano kryptonim „Serval”, został 51-letni gen. bryg. Bernard Barrera, który wcześniej służył m.in. w Bośni, Kosowie, Czadzie i na Wybrzeżu Kości Słoniowej. Generał dowodził 3 Monsabert Brigade, z kwaterą znajdującą się w Clermont-Ferrand, jedną z ośmiu brygad będących rotacyjnie w dyżurze bojowym. W przypadku tej brygady była ona w pełnej gotowości od 28 września 2012 r. W jednostce wprowadzono stan pełnej gotowości do 13 stycznia, tj. dwa dni po tym, jak żołnierze jednostki specjalnej zdołali zatrzymać pochód islamistów na południu Mali. Początkowo pod rozkazami generała znajdowało się 1500 żołnierzy, liczba ta jednak szybko wzrosła do 3500. Generał wydał jasny rozkaz zniszczyć przeciwnika i działać bardzo szybko. Należy przy tym wziąć pod uwagę, iż siły francuskie musiały dokonać rajdu na odległość grubo ponad 1000 km od Bamako. Prowadzono jednocześnie dwie operacje: „Doro” na kierunku Gao w celu zniszczenia MUJAO oraz „Panther” w kierunku Timbuktu i gór Adrar des Ifoghas (Kidal i Tessalit) w celu zniszczenia AQIM i Ansar Dine[137]. Do wsparcia lotniczego Francuzi wykorzystali swoją bazę lotniczą w Djamenie w Czadzie (od 1986 r.), gdzie stacjonowało 8 samolotów Mirage 2000D. Do zaopatrywania samolotów w paliwo wykorzystano 3 latające cysterny C-135. Dodatkowo wsparcia, bezpośrednio z Francji, udzielały samoloty Rafale, z których 6 stacjonowało w bazie Abu Dhabi. Były one m.in. odpowiedzialne za zniszczenie baz islamistów w rejonie Gao. Francja uzyskała także zgodę Algerii i Maroka na korzystanie z ich przestrzeni powietrznej. W celu prowadzenia obserwacji rejonu operacji od grudnia 2012 r. wykorzystano z europejskiego satelity Pleiades 1B[138].

Z Wybrzeża Kości Słoniowej z Abidjan 14 stycznia kolumna 30 transporterów opancerzonych sił francuskich, eskortowanych przez śmigłowce, przekroczyła granicę z Mali. Po drodze żołnierze francuscy byli entuzjastycznie witani przez ludność cywilną. 14 lutego, pomimo rozpoczęcia operacji francuskiej, islamisci zajęli miasto Diabali, które leży około 400 km od

Bamako. Teren wokół miasta był kontrolowany przez armie malijską, jednak islamiści uderzyli od strony granicy z Mauretanią, gdzie zbombardowały ich samoloty francuskie[139].

Do 14 stycznia w ręce sił francuskich dostały się poza Diabali na zachodzie także Douentza na wschodzie[140]. W tym samym czasie podjęto próbę odbicia miasta Konna. W mieście cały czas trwały zacięte walki, przynoszące duże straty po obu stronach. Według niektórych informacji w mieście miało zginąć około 11 żołnierzy malijskich, a 60 zostać rannych. Islamiści informowali z kolei o 25 zabitych żołnierzach rządowych i dodatkowo o zniszczonych 11 samochodach i 6 BRDM-2/BTR-60PB. Także islamiści ponosili duże straty, dodatkowo duża część wcześniej zdobytego na armii malijskiej sprzętu, została zniszczona, jak np. wyrzutnie rakiet BM-21. Ostatecznie armia malijska potwierdziła zdobycie Konna 18 stycznia[141].

14 stycznia 2013 r., czyli 4 dni po rozpoczęciu operacji „Serval”, NMLA wyraziła wolę wsparcia francuskiej armii. Ze względu na znajomość terenu oraz posiadane kontakty pomoc ta wydawała się bardzo ważna. 28 stycznia NMLA ogłosiła przejęcie kontroli nad miastem Kidal. 4 lutego ludzie MNLA zatrzymali dwóch ważnych przywódców islamistów, tj. Muhammada Ag Mohameda Mousse z Ansar Dine oraz Oumeini Ould Baba Akhmed

z MUJAO, i przekazali ich Francuzom[142]. Islamiści z AQIM, MUJAO i Asar Dine, po ich wyrzuceniu przez siły NMLA, znaleźli schronienie w górach na północ od Kidal. Przejęcie kontroli przez NMLA nad Kidal skomplikowało sytuację, ponieważ NMLA wyrażał zgodę na obecność sił francuskich, jeżeli wymagała tego sytuacja operacyjna, jednak nie zgadzał się na obecność sił malijskich[143].

W jedenastym dniu operacji „Serval”, tj. 22 stycznia, siły francuskie dokonały ataku lotniczego na cele islamistów z AQIM w Timbuktu, 900 km na północny-wschód od Bamako. W wyniku bombardowań z powietrza zniszczeniu uległa infrastruktura logistyczna AQIM, w tym związana z paliwem i bronią[144]. 13 lutego samoloty Rafale zbombardowały cele islamistów w Gao, zabijając około 60 islamistów[145].

W Gao siły francuskie miały do czynienia z około 12 zamachowcami samobójcami, wyposażonymi w kamizelki samobójcy[146]. Wyparcie MUJAO z Gao nie było szybkie i jednoznaczne. Po początkowym wyparciu islamistów z miasta znaleźli oni kryjówki w okolicznych wsiach. 17 lutego islamiści przez 4 godziny atakowali miasto, starając się wyprzeć stamtąd wojska francuskie i malijskie. Kontrola nad miastem została utrzymana, jednak islamiści zmieszali się z okoliczną ludnością. Według pułkownika armii malijskiej, El Hadj Ag Gamou, znaleźli oni schronienia w rejonach oddalonych o 40 czy 80 mil od Gao[147]. Francuzi walczyli z nimi w zabudowaniach na północy i południu miasta Gao, wykorzystując m.in. nowe transportery opancerzone VBCI[148]. W Gao połowa islamistów została wyeliminowana przez francuskie siły specjalne w rejonie mostu prowadzącego do miasta[149].

Z kolei w przypadku sił francuskich i czadyjskich, walczących w trudno dostępnym górystym regionie Adrar des Ifoghas, musiały one walczyć z setkami członków AQIM, którzy mieli wiele lat na przygotowanie stanowisk obronnych i ukryć. Istniał tam rozwijany od lat system jaskiń, składów amunicji czy paliwa. 22 lutego siły czadyjskie zdecydowały się na atak, kosztujący ich 26 zabitych i ponad 70 rannych żołnierzy. 24 lutego do Tessalit przybyły siły francuskie, które rozpoczęły atak 2 dni później. Zostały one wzmocnione dwoma śmigłowcami szturmowymi Tiger oraz haubicami 155 mm Caesar. Główne walki toczyły się w dolinie Amattetai, otoczonej małymi wzgórzami i biegnącej ze wschodu na zachód, gdyż był to jedyny region, w którym woda występowała przez cały rok. Zgodnie z planem żołnierze czadyjscy posuwali się ze wschodu, francuscy – od zachodu, a spadochroniarze od północy, realizując manewr zwany kopertą. Walki były prowadzone na obszarze od 80 do 100 km. Ponieważ poruszanie się w tym

ogromnym terenie bez samochodów było niemożliwe, wykorzystano samochody ciężarowe, które obudowane workami z piaskiem służyły jako stanowisko dowodzenia. Warunki prowadzenia operacji były ekstremalne, żołnierze w pełnym rynsztunku w kamizelkach kuloodpornych i hełmach musieli przez wiele godzin walczyć na pustyni w pełnym słońcu. Walki w dolinie Amattetai trwały 15 dni, z czego przez tydzień walki były bardzo ciężkie. W trakcie walk wykorzystano cały zakres uzbrojenia, jak: śmigłowce, wsparcie samolotów uderzeniowych, transporterów zmechanizowanych, artylerii, saperów. Francuzi oszacowali, że w ciągu 4 miesięcy na obu frontach przeprowadzili około 55 operacji, w wyniku których udało im się zneutralizować około 600 islamistów z różnych grup zbrojnych. W trakcie walk islamieści wykorzystywali m.in. dwunastoletnie dzieci do dostarczania wody i amunicji. Zaopatrzenie logistyczne było wyzwaniem także dla Francuzów, z czego woda i amunicja były priorytetem. W Tessalit żołnierze potrzebowali 10 litrów wody na jednego żołnierza, co dawało 20 ton dziennie samej wody. Straty Francuzów w trakcie głównej operacji wynosiły: czterech zabitych (w tym jeden od wybuchu miny) oraz 50 rannych. Ogólnie w trakcie całej operacji straty wyniosły 6 zabitych (z brygady) i 300 rannych, z których połowa została ewakuowana z rejonu operacji. Żołnierze musieli walczyć przy upałach 45-, a nawet 50-stopniowych, dźwigając kilkadziesiąt kilogramów sprzętu na swoich plecach, nie myjąc się, zmagając z problemami żołądkowymi itp. Francuzi swój sukces zawdzięczają wysokiemu morale własnego wojska, świetnemu wyszkoleniu i wyposażeniu. Dzięki nowoczesnym samolotom udało im się uniknąć strat po stronie cywilów w trakcie zrzucania bomb na islamistów. Bardzo dobrze spisały się śmigłowce Tiger, pojazdy zmechanizowane VBCI oraz działa Caesar. Szybkie i skuteczne operacje prowadzono także dzięki dobremu i sprawnemu rozpoznaniu, do którego przyczyniła się także pomoc ze strony ludności cywilnej, przekazująca informacje o położeniu islamistów[150].

Według żandarmerii malijskiej do 24 kwietnia 2013 r. na północy Mali z bronią w ręku zostało wziętych do niewoli 340 islamistów. Po zatrzymaniu przetransportowano ich do Bamako. Zatrzymani w trakcie walki z siłami francuskimi, malijskimi i czadyjskimi byli w różnym wieku i pochodzili z różnych krajów czy grup etnicznych Mali. Wśród nich znaleźli się islamieści z Mali, Algerii, Nigerii, Burkina Faso, Maroko czy Libii. Wśród Malijczyków dominowali Songhai, Peul, Bambara i Tuaregowie, co przeczyło ogólnej opinii o jasnoskórym pochodzeniu islamistów. Było także dwóch Francuzów, natychmiast przetransportowanych do Paryża[151].

Reakcja środowiska międzynarodowego na konflikt w Mali

Po wybuchu konfliktu na początku 2012 r. największe obawy odnośnie sytuacji bezpieczeństwa w regionie płynęły ze strony Nigru. Reakcje Francji, USA i państw zachodnich nie były natychmiastowe, podczas gdy kryzys rozwijał się w bardzo złym kierunku[152]. Od początku bardzo mocno w rozwiązanie kryzysu w Mali zaangażowały się państwa Ekonomicznej Wspólnoty Państw Zachodniej Afryki (ECOWAS – Economic Community of West African States), do której należała także Mali[153].

Na początku 2012 r. sytuację w Mali dodatkowo skomplikował pucz wojskowy przeprowadzony przez kpt. Sanogo. Przez pierwsze dni po puczu Sanogo rozpatrywał większość uwag i wniosków wszystkich zaangażowanych stron, szczególnie ECOWAS. 27 marca 2012 r. w Abidjan odbyło się nadzwyczajne spotkanie głów państw i rządów ECOWAS. W jego trakcie przedstawiciele ECOWAS zażądali od puczystów natychmiastowego przywrócenia w Mali porządku konstytucyjnego, a na głównego mediatora wyznaczono prezydenta Burkina Faso. Wysłano także sześciuosobową delegację do Bamako, w skład której wchodziły przywódcy sześciu państw ECOWAS. Zadaniem delegacji miało być przesłanie stanowiska ECOWAS nowym władzom Mali oraz przedyskutowanie sposobu powrotu do konstytucyjnego porządku. Niestety delegacja nie była w stanie wylądować na lotnisku w Bamako, które zostało zablokowane przez zwolenników Sanogo zgodnie z jego instrukcjami. Po powrocie do Abidjan głowy państw zdecydowały się użyć całego posiadanego politycznego, dyplomatycznego i ekonomicznego arsenału, narzucając sankcje do czasu, kiedy junta wojskowa pozostanie przy władzy. W ramach sankcji zamknięto rachunki bankowe Mali, istniejące w innych państwach ECOWAS[154]. ECOWAS zawiesił prawa Mali w organizacjach regionalnych, odwołał ambasadorów państw członkowskich ECOWAS z Mali, zamknął granice z Mali i narzucił ograniczenia w podróżowaniu na liderów junty wojskowej[155].

W trakcie kolejnego spotkania, 29 marca, podjęto także decyzję o postawieniu w stan gotowości sił zbrojnych ECOWAS i grożono interwencją zbrojną. W Bamako cały czas przebywał minister spraw zagranicznych Burkina Faso – Djibril Bassolé, oraz minister integracji regionalnej z Wybrzeża Kości Słoniowej – Adama Bictogo. Sankcje ekonomiczne przyniosły bardzo szybko rezultaty w postaci rozpoczęcia negocjacji. 6 kwietnia 2012 r. podpisano wstępne porozumienie pomiędzy kpt. Sanogo a ministrem Bassolé, zgodnie z którym w Mali miał zostać przywrócony porządek konstytucyjny w zamian za amnestię dla osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie puczu oraz wprowadzone miały zostać zapisy prawa

zwiększające siłę armii. Podpisanie porozumienia bynajmniej nie odsunęło puczystów od władzy. Przewodniczący zgromadzenia narodowego National Assembly, Dioncounda Traore, został wyznaczony na następcę prezydenta ATT na okres 40 dni, w trakcie których zgodnie z konstytucją miały zostać przeprowadzone wybory. Ustalono także powołanie przejściowych organów władzy, które miały przez dłuższy czas kierować państwem. Po podpisaniu porozumień do Bamako powrócił prezydent ATT, który złożył oficjalnie rezygnację z urzędu i otworzył dzięki temu drogę dla objęcia urzędu przez Dioncounda Traore. Traore 12 kwietnia w obecności Sanogo złożył przysięgę. Okres przejściowy formalnie upływał 22 maja, jednak faktycznie trwał znacznie dłużej. Formalnie nowy prezydent był odpowiedzialny za przywrócenie porządku konstytucyjnego, rozwiązanie kryzysu na północy oraz zorganizowanie wolnych i uczciwych wyborów parlamentarnych w Mali. Pomimo tego, że miał aspiracje do odgrywania ważnej roli, to będąc postrzeganym jako członek starych władz, nie cieszył się popularnością i respektem ze strony armii i urzędników. 16 kwietnia członkowie junty wojskowej przeprowadzili szereg aresztowań wśród oficerów i polityków związanych ze starym systemem, włącznie z najbliższymi współpracownikami Traore. Wcześniej wyraził on zgodę na nominację na stanowisko tymczasowego premiera Cheick Modibo Diarra. W trakcie kolejnego nadzwyczajnego spotkania ECOWAS, 26 kwietnia 2012 r., przedłużono okres przejściowy do 12 miesięcy, co dotyczyło także władzy prezydenta, premiera i rządu. W trakcie szczytu zdecydowano także o niezwłocznym rozmieszczeniu sił ECOWAS w Mali. Sanogo był zwolennikiem wsparcia logistycznego dla sił malijskich ze strony ECOWAS i innych partnerów, ale sprzeciwiał się obecności wojskowej innych państw w Mali. Pojawiły się także sugestie, że Sanogo może zmobilizować społeczeństwo przeciwko siłom ECOWAS[156].

Po przeprowadzeniu kontrpuczu wojskowego władza Sanogo została jeszcze bardziej umocniona. W trakcie spotkania nadzwyczajnego ECOWAS, 3 maja w Dakarze, w którym uczestniczyli także prezydent tymczasowy Traore i premier Diarra, ustalono, że ECOWAS wyśle swoje siły do Mali, ale tylko na wyraźną prośbę rządu Mali. Dodatkowo po aresztowaniach przeprowadzonych na rozkaz Sanogo w kwietniu i maju pokazał on, że prawdziwy ośrodek władzy znajduje się w Kati, w jego siedzibie. Bardzo szybko rozsmakował się w władzy, dzięki temu, że dziesiątki osobistości ze świata, polityki, czy biznesu udawało się do niego z oficjalnymi wizytami. Wydrukował nawet swoje oficjalne zdjęcia jako głowa państwa. 20 maja 2012 r. minister Bassolé osiągnął nowe porozumienie z Sanogo, według którego w zamian za zgodę na przedłużenie funkcjonowania prezydenta tymczasowego przez rok otrzymał on gwarancję otrzymania statusu przynależnego byłej

głowie państwa,
z zachowanie wynagrodzenia, domu i ochrony[157].

W maju i czerwcu 2012 r. państwa Unii Afrykańskiej (The African Union – AU) i ECOWAS w związku postępowaniem islamistów na północy rozpoczęły z nimi dyplomatyczne negocjacje. Dodatkowo dyplomaci tych organizacji wystąpili do Rady Bezpieczeństwa ONZ z wnioskiem o uchwalenie rezolucji zatwierdzającej operację wojskową. Prezydent komitetu ECOWAS Kadre Desire Ouedrogo powiedział jednak, że operacja wojskowa nie jest główną opcją i że należy dążyć do rozwiązania konfliktu poprzez negocjacje z osobami mającymi do tego uprawnienia. Prezydent Burkina Faso, Blaise Compaore jako negocjator ECOWAS, kontynuował je w czerwcu 2012 r. Według ministra spraw zagranicznych Burkina Faso, Djibrila Bassolé, głównym celem działań podejmowanych przez ECOWAS było zachowanie integralności terytorialnej Mali oraz zapewnienie wolności i przestrzeganie praw człowieka. 14 czerwca 2012 AU i ECOWAS wezwały ONZ, na podstawie rozdziału 7 Karty Narodów Zjednoczonych, o zalegitymizowanie użycia wojsk dla ochrony cywilów. Członkowie Rady Bezpieczeństwa ONZ (UN Security Council – UNSC) zażądali więcej szczegółów na temat udziału armii malijskiej w tych siłach, jej wielkości, celów oraz zdolności operacyjnej sił. 18 czerwca 2012 r. członkowie UNSC zadeklarowali gotowość dla poparcia afrykańskiej interwencji wojskowej, jednakże decyzja 15 członków rady bezpieczeństwa nie była jednomyślna. Oficjalnie tymczasowy rząd malijski nie wyraził zgodny na operację militarną ECOWAS[158]. W rejonie ECOWAS liczył 3270 żołnierzy gotowych do interwencji, pochodzących z takich państw, jak: Niger, Nigeria i Senegal[159].

W połowie czerwca 2012 r. przedstawiciele ECOWAS, Francji i Algierii rozpoczęli negocjacje w Bamako, aby przedyskutować ewentualną rolę sił malijskich w planowanej operacji. W samym Bamako doszło do protestów ludności przeciwko interwencji ECOWAS. Wsparcie dla wspólnej operacji wojskowej wyraziły także Stany Zjednoczone pod warunkiem jasnego określenia celu operacji. Brak było jednak jasnej deklaracji ze strony państw zachodnich, które bały się ewentualnych działań odwetowych islamistów na własnych terenach w przypadku umiędzynarodowienia się konfliktu. Algieria 13 czerwca 2012 r. ze swojej strony zaproponowała wsparcie logistyczne oraz transport lotniczy, którego armia malijska nie posiada. Odmówiła jednak bezpośredniego wsparcia wojskowego pomimo tego, że to jej dyplomaci zostali porwani przez MUJAO w Gao[160].

Ostatecznie 5 lipca 2012 r. przyjęto rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2056, która podkreślała pełne wsparcie ONZ dla wspólnego wysiłku ECOWAS i UA oraz władz tymczasowych w Mali dla przywrócenia porządku konstytucyjnego w Mali oraz integralności terytorialnej[161]. Przyjęta rezolucja narzuciła sankcje ekonomiczne na liderów rebeliantów przewidziane przez inną rezolucję ONZ 1267 (1999) – UN’s al-Qa’ida Sanctions Committee. Pomimo braku euforii ze strony czynników rządu Mali państwa ECOWAS zmontowały misję wojskową w sile 3270 żołnierzy z Nigru, Nigerii i Sudanu, której celem była pomoc regularnej armii malijskiej w odzyskaniu utraconych na północy terenów[162].

W związku z tym, że rezolucja 2056 nie dawała jasnego mandatu do interwencji wojskowej w Mali, 20 grudnia 2012 r. przegłosowano kolejną rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ 2085, która ustanawiała międzynarodową, kierowaną przez państwa afrykańskie, misję wsparcia dla Mali – AFISMA (African-led International Support Mission in Mali[163]). Początkowo AFISMA została ustanowiona na jeden rok, i podejmując niezbędne środki, miała zapewnić warunki do przestrzegania praw człowieka w Mali, wsparcia humanitarnego, przywrócenia porządku konstytucyjnego oraz integralności terytorialnej Mali. Miała ona także: partycypować w odbudowie malijskich sił zbrojnych wspólnie z organizacjami międzynarodowymi – w tym z Unią Europejską, wspierać władze malijskie w odzyskaniu utraconych rejonów północnych będących pod kontrolą Ansar Dine, AQIM, MUJAO i innych grup ekstremistycznych, wspierać siły malijskie w zapewnieniu ochrony ludności cywilnej, wspierać władze malijskie w tworzeniu bezpiecznych warunków dla zapewnienia pomocy humanitarnej i stworzeniu warunków dla powrotu uchodźców, zapewnić ochronę personelu i obiektów misji[164]. Państwa ECOWAS i Unii Afrykańskiej miały wspólnie zebrać około 3300 żołnierzy, by wesprzeć 5000 żołnierzy malijskich, jej koszt szacowano na 200 do 500 mln dol.[165] Rezolucja Rady Bezpieczeństwa 2085 z 20 grudnia 2012 r. miała związek z wcześniejszymi porozumieniami zawartymi pomiędzy negocjatorem ECOWAS a władzami malijskimi 6 kwietnia 2012 r. W przedmiotowym dokumencie ustalono drogę dochodzenia Mali do całkowitej odbudowy państwa i powrotu konstytucyjnych władz. Ustalono m.in., że wybory w Mali powinny zostać przeprowadzone do kwietnia 2013 r. Wspólnie z ONZ Unia Afrykańską i ECOWAS rząd tymczasowy w Mali miał pracować nad wypełnieniem wszystkich porozumień[166].

Jeszcze przed operacją sił francuskich Romano Prodi[167] wysłannik sekretarza generalnego ONZ na region Sahelu stwierdził, że w związku z brakiem wsparcia logistycznego, brakiem

jednego języka do komunikacji oraz tożsamyh procedur, czas potrzebny na przemieszczenie sił AFISMY może wynieść nawet powyżej jednego roku. Państwem, które potencjalnie mogło odegrać dużą rolę w rozwiązaniu kryzysu w Mali, była Algieria, głównie ze względu na swoje możliwości i doświadczenie w zakresie skutecznego zwalczania terroryzmu w rejonie Sahelu. W związku z powyższym zarówno Francja, jak i USA (Hillary Clinton odbyła podróż w październiku 2012 r.) podjęły próby nacisków politycznych na większe zaangażowanie tego kraju. Algieria nie była zwolennikiem obecności sił zbrojnych państw zachodnich w rejonie swoich granic, głównie ze względu na ambicje odgrywania regionalnego lidera[168]. Stany Zjednoczone szczególnie podkreślały, że przed rozpoczęciem interwencji wojskowej powinny zostać przeprowadzone wybory, ponieważ będzie trudno uzasadnić przed amerykańskim kongresem wsparcie dla rządu, który jest w dalszym ciągu kontrolowany przez członków junty wojskowej[169].

W związku z ofensywą islamistów na północy w styczniu 2013 r. Francja podjęła decyzję o interwencji zbrojnej. Po rozpoczęciu operacji „Serval” kilka państw ECOWAS zadeklarowało natychmiastowe wysłanie do Mali swoich sił. Burkina Faso, Niger, Nigeria i Togo wysłały po 500 żołnierzy każde. Wsparcie w zakresie transportu i komunikacji zapewniły Wielka Brytania i Stany Zjednoczone[170].

26 marca 2013 r. prezydent ECOWAS wystosował pismo do sekretarza generalnego ONZ z wnioskiem o transformację misji AFISMA w misję Narodów Zjednoczonych (ONZ). Poprzedzone to było listem Komitetu Pokoju i Bezpieczeństwa Unii Afrykańskiej (AU Peace and Security Council), w którym państwa Unii Afrykańskiej popierały transformację AFISMY w misję ONZ. W związku z powyższym na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2100 z 25 kwietnia 2013 r. powołano do życia misję wojskową ONZ: United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali – MINUSMA. Powołano także Biuro ONZ ds. Mali (United Nations Office in Mali – UNOM), którego szef, Special Representative for Mali, kierował całością działalności MINUSMY. Zgodnie z rezolucją przekazanie odpowiedzialności pomiędzy misjami AFISMA i MINUSMA miało nastąpić 1 lipca 2013 r. MINUSMA otrzymała wstępny mandat na okres dwunastu miesięcy. MINUSMA miała liczyć docelowo 11 200 osób personelu wojskowego oraz 1440 policjantów, którzy mieli zostać rozmieszczeni na terenie rejonów objętych konfliktem w Mali. Do najważniejszych zadań MINUSMY należało:

- stabilizacja kluczowych rejonów zamieszkałych przez Malijczyków oraz wsparcie procesu ponownego ustanawiania oficjalnych władz malijskich
- wspieranie wprowadzania w życie mapy drogowej dla Mali, włączając w to dialog polityczny i proces wyborczy
- ochrona cywilów i personelu ONZ
- promocja i ochrona praw człowieka
- wsparcie akcji humanitarnej
- ochrona obiektów kultury
- wsparcie dla naradowych i międzynarodowych organów wymiaru sprawiedliwości.

Dodatkowo rezolucja 2100 dawała prawo siłom francuskim do zastosowania niezbędnych środków dla pomocy MINUSMIE w przypadku zagrożenia, od początku jej działalności do końca obowiązywania mandatu[171].

Specjalnym przedstawicielem sekretarza generalnego ONZ oraz szefem MINUSMY został Holender Albert Koenders. 2 maja powołano rząd przejściowy. Tego samego dnia w kontrolowanym przez NMLA Kidal tuarescy liderzy powołali do życia High Council for the Unity of Azawad (HCUA), która miała negocjować z nowym rządem polityczne rozwiązania dla północy. Premier Mali dał Tuaregom czas do 15 maja na umożliwienie przywrócenie kontroli nad Kidal przez oficjalne władze. 13 maja tymczasowy rząd wyznaczył Tiebile Drame na specjalnego wysłannika rządu ds. koordynacji rozmów z ugrupowaniami północnymi. 14 maja tymczasowy prezydent Dioncounda Traore ogłosił termin wyborów prezydenckich na 28 lipca 2013 r. 15 maja przewodniczący Komisji Europejskiej Jose Manuel Barroso, prezydent Francji François Hollande oraz prezydent Mali Traore spotkali się w Brukseli na konferencji darczyńców, aby omówić kwestie wsparcia gospodarczego dla Mali. W trakcie konferencji omawiano wsparcie środowiska międzynarodowego dla Mali w ramach PRED (Sustainable Recovery Plan for Mali) na lata 2013–2014. Na 12 określonych priorytetów zaplanowano wsparcie w wysokości 3,25 mld euro. Wcześniej, po 29 stycznia 2013 r., ustalono powołanie komisji ds. dialogu i pojednania (The Mali Commission of Dialogue and Reconciliation), w skład której wchodził: przewodniczący, dwóch wiceprzewodniczących i 30 komisarzy. Komisja ta została zaprzysiężona 25 kwietnia 2013 r. i rozpoczęła swoje spotkania z regionalnymi organizacjami międzynarodowymi, ONZ i innymi[172].

Innym skutkiem rezolucji ONZ 2085 było powołanie Misji Szkoleniowej Unii Europejskiej (European Union Training Mission – EUTM). Zgodnie z ustaleniami misja szkoleniowa została powołana na 15 miesięcy i miała liczyć około 560 osób, w tym około 200 trenerów z 23 krajów Unii Europejskiej. Kwatera główna misji została ustanowiona w Bamako, natomiast szkolenie odbywa się w Centrum Szkolenia w Kulikoro (Koulikoro Training Centre – KTC), 60 km na północny wschód od Bamako.

Koszt misji oszacowano na 23 mln euro[173]. Do lipca 2013 r. rozpoczęto szkolenie drugiego batalionu malijskiego GTIA Helou, pierwszy wyszkolony batalion nosił nazwę GTIA Waraba, trzeci GTIA Sigui a czwarty GTIA Balanzan. Waraba po przeszkoleniu został wysłany na północ w celu wzmocnienia sytuacji bezpieczeństwa. Na miejscu współpracował on z siłami MINUSMY oraz francuskimi wojskami operującymi w ramach operacji „Serval”[174].

18 czerwca 2013 r. rząd Mali podpisał porozumienie pokojowe z rebeliantami Tuaregami, zwane porozumieniem Ouagadougou (Burkina Faso). Zgodnie z nim Tuaregowie wyrazili zgodę na powrót sił malijskich do najbardziej na północ położonego miasta, przez nich kontrolowanego, Kidal. Tuaregowie odrzucili także prowadzenie walki w celu oderwania

Azawadu, uznając w ten sposób zasadę integralności terytorialnej Mali. W przypadku, gdyby NMLA nie zgodził się na podpisanie porozumienia, miasto miało zostać zdobyte siłą. Reprezentantem rządu Mali do prowadzenia rozmów był Tiebile Drame. Podkreślał on w swoich wypowiedziach dla prasy, że osiągnięto porozumienie w najważniejszych kwestiach dla funkcjonowania Mali, tj. integralność terytorialną, jedność narodową oraz świecki i republikański charakter Mali[175]. Podpisanie porozumienia w Ouagadougou jest bardzo ważne dla samego Mali, które dzięki niemu otrzyma dostęp do międzynarodowej pomocy w wysokości 2,8 mld funtów. Ze strony NMLA porozumienie podpisał wiceprezydent NMLA Mohamou Djeri. Dzięki temu siły malijskie miały wrócić do miasta Kidal, jeszcze przed wyborami prezydenckimi. Sam akt podpisania porozumienia był poprzedzony dwutygodniową pracą dwóch zespołów w Ouagadougou. Postępy były nadzorowane przez specjalnego przedstawiciela ONZ w Mali, Berta Koendersa[176]

Przez większość komentatorów zostało ono uznane za bardzo ważny krok w zakończeniu trwającego od 18 miesięcy konfliktu. Porozumienie zawierało wiele zapisów, które były krytykowane przez opinię publiczną. Jednym z nich był zapis mówiący, że siły NMLA zostaną

skoszarowane z bronią, i będą podlegały kontroli ONZ. Z drugiej jednak strony – rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ daje zielone światło do natychmiastowego rozbrojenia. Dla wielu liderów w Mali rozbrojenie rebeliantów z NMLA jest warunkiem kluczowym do jakichkolwiek negocjacji. Do Kidal miały powrócić malijska żandarmeria i policja, natomiast wojsko miało powrócić przed wyborami, i miało się to odbyć w ścisłej koordynacji z siłami francuskimi i ONZ. Zapis ten był krytykowany, ponieważ nie rozumiano, jak siły zbrojne niezależnego kraju muszą czekać na prawo wejścia do własnego miasta pod kontrolą sił zbrojnych innego państwa. Innym zapisem, który budził kontrowersje, był zapis o ściganiu liderów NMLA za dokonanie zbrodni wojennych. Przed podpisaniem porozumienia były próby wyłączenia z ścigania za zbrodnie wojenne liderów NMLA, co miało ułatwić negocjacje[177].

Przekazywanie władzy i przestrzeganie porozumienia pokojowego w Ouagadougou było od samego początku naruszane. Już 8 lipca 2013 r. doszło do pierwszych protestów w Kidal skierowanych przeciwko siłom MINUSMA, w wyniku których trzech żołnierzy zostało rannych. Przedstawiciele sił zbrojnych Mali oskarżyli MNLA o zachęcanie kobiet i dzieci do demonstracji i rzucania kamieniami w żołnierzy ONZ, siły malijskie i czarnych mieszkańców Kidal. Poza rannymi żołnierzami także część ludności cywilnej musiała szukać schronienia w bazach żołnierzy ONZ i malijskich[178].

Na zakończenie należy wspomnieć o losach samego kpt. Sanogo, który 22 września 2013 r. został awansowany na stopień generała broni[179]. W miarę normalizacji sytuacji w Mali i umacniania się władzy nowego prezydenta Mali, którym został Ibrahim Boubacar Keita, jego pozycja ulegała osłabieniu. Utracił posiadane wcześniej stanowiska oraz swoją siedzibę w Kati. Ostatecznie 27 listopada 2013 r. został aresztowany w związku z odkryciem szczątków 21 żołnierzy Czerwonych Beretów, zamordowanych prawdopodobnie po tzw. kontrpuczu[180].

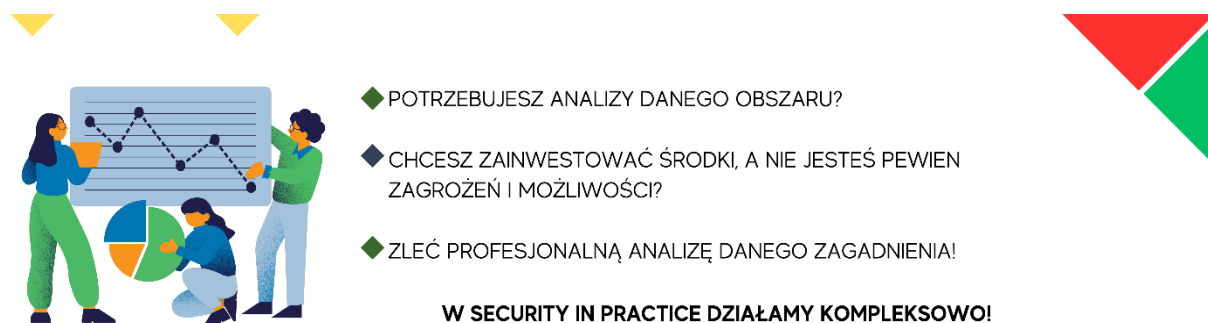
Zakończenie

Przebieg konfliktu w Mali jest przykładem ogromnych możliwości współczesnych organizacji terrorystycznych, nie tylko w destabilizowaniu sytuacji bezpieczeństwa w danym regionie, ale możliwości pokonania sił zbrojnych niepodległego państwa. Na podstawie analizy opisanego konfliktu nasuwa się wiele wniosków, które choć w większości nienowe, uwzględnione w praktyce mogłyby utrudnić w przyszłości osiągnięcie takich sukcesów organizacjom terrorystycznym, jak to miało miejsce w Mali.

Do najważniejszych należy zaliczyć:

- organizacje terrorystyczne, pomimo pozornych różnic, są w stanie ze sobą bardzo sprawnie współpracować i zagrażać istnieniu całych państw
- negocjacje z terrorystami czy płacenie okupów za porwanych obywateli tylko wzmacnia ich poczucie siły i podnosi możliwości finansowe
- angażowanie się środowiska międzynarodowego w rozwiązywanie jednego konfliktu zbrojnego, bez dogłębnej analizy konsekwencji dla innych państw, powoduje wybuch kolejnych konfliktów zbrojnych i przynosi efekty odwrotne do zamierzonych
- regionalne organizacje międzynarodowe, jak ECOWAS, bez realnych sił zbrojnych, gotowych do natychmiastowego użycia, są bezużyteczne w szybkim i skutecznym rozwiązywaniu konfliktów zbrojnych
- ONZ jest mało skuteczną organizacją w szybkim rozwiązywaniu konfliktów zbrojnych, daje tylko podstawy prawne do skutecznego użycia wojsk przez inne państwa
- w Afryce strach przed zamachami wojskowymi powoduje niechęć państw afrykańskich do budowy silnych sił zbrojnych, co powoduje brak możliwości samodzielnego radzenia sobie z wyzwaniami takimi, jak konflikt w Mali
- brak szybkiej reakcji na działania terrorystów powoduje konieczność długotrwałego angażowania się w rozwiązywanie problemów spowodowanych początkowymi zaniedbaniami
- sukcesy terrorystów, ich możliwości finansowe oraz brak edukacji są doskonałymi magnesami przyciągającymi młodych ludzi do organizacji terrorystycznych
- wykorzystanie szybkich i mobilnych jednostek manewrowych, korzystających ze wsparcia z powietrza oraz informacji rozpoznawczych, daje doskonałe efekty w walce z organizacjami terrorystycznymi.

- ◆ POTRZEBUJESZ ANALIZY DANEGO OBSZARU?
- ◆ CHCESZ ZAINWESTOWAĆ ŚRODKI, A NIE JESTEŚ PEWIEN ZAGROŻEN I MOŻLIWOŚCI?
- ◆ ZLEĆ PROFESJONALNĄ ANALIZĘ DANEGO ZAGADNIENIA!

W SECURITY IN PRACTICE DZIAŁAMY KOMPLEKSOWO!

Bibliografia

Abdelmalek Droukdel, <http://www.un.org/sc/committees/1267/NSQI23207E.shtml>

Accord and discord in Mali, <http://bridgesfrombamako.com/>

Adoption of a Resolution on Mali, <http://www.whatsinblue.org/2012/12/adoption-of-a-resolution-on-mali.php>

Ansar Dine destroy more shrines in Mali, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/07/201271012301347496.html>

Ansar Dine hardened its position and calls for autonomy in northern Mali, <http://www.rfi.fr/afrique/20130104-ansar-dine-durcit-sa-position-reclame-autonomie-nord-mali>

Ansar Dine: „Our first objective is the application of Sharia”, http://www.lepoint.fr/monde/ansar-dine-notre-premier-objectif-c-est-l-application-de-la-charia-06-10-2012-1514047_24.php

Arieff A., *Crisis in Mali*, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42664.pdf>

Baché D., *Mali: the foot soldiers of jihad*, <http://maliactu.net/mali-les-fantassins-du-djihad/>

Back to the decisive battle of Konna, http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/92263-retour-sur-la-bataille-decisive-de-konna.html

Benjamin R., *Mali: jihadists columns en route to the south*, <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130108084420/>

Bilal Ag Acherif, président du Mouvement National pour la Libération de l’Azawad, <http://www.france24.com/fr/20121126-lentretien-bilal-ag-acherif-president-mnla-nord-mali-crise-intervention-militaire-mujao/>

Cristiani D., *West Africa’s MOJWA Militants – Competition for al-Qaeda in the Islamic Maghreb?*, *Terrorism Monitor* Volume: 10 Issue: 7, 6 April 2012, http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_010_Issue07_02.pdf

Deycard F., Guichaoua Y., *Mali and Niger Tuareg insurgencies and the war in Libya: ‘Whether you liked him or not, Gaddafi used to fix a lot of holes’* <http://africanarguments.org/2011/09/08/%E2%80%98whether-you-liked-him-or-not-gadafi-used-to-fix-a-lot-of-holes%E2%80%99-tuareg-insurgencies-in-mali-and-niger-and-the-war-in-libya-%E2%80%93-by-frederic-deycard-and-yvan-guichaoua/>

Discret retour au pays pour Ag Bahanga,
<http://archive.wikiwix.com/cache/?url=http://ww.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20110112225722/mali-rebellion-aqmi-amadou-toumani-tourediscret-retour-au-pays-pour-ag-bahanga.html&title=%5B2%5D>

Dixon R., *Mali signs peace deal with Tuareg rebels*, „The Los Angeles Times”,
<http://www.latimes.com/news/world/worldnow/la-fg-wn-mali-tuareg-rebels-deal-20130618,0,3359528.story>

Du cash pour les milliers de mercenaires de Kadhafi,
<http://www.lefigaro.fr/international/2011/04/03/01003-20110403ARTFIG00247-du-cash-pour-les-milliers-de-mercenaires-de-kadhafi.php>

Economic Community of West African States (ECOWAS), <http://www.au.int/en/recs/ecowas>

ECOWAS member states, <http://www.comm.ecowas.int/>

Escritt T. *Mali asks Hague court to investigate rebel crimes*, „Reuters”,
<http://www.reuters.com/article/2012/07/18/us-mali-crisis-warcrimes-idUSBRE86H0RA20120718>

Ex-Gaddafi Tuareg fighters boost Mali rebels, „BBC News”,
<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15334088>

Ex-Libyens et pro-Bamako... ces Touaregs qui en 2011 ne voulaient que la paix,
<http://www.malijet.com/actualite-politique-au-mali/flash-info/90052-ex-libyens-et-pro-bamako-ces-touaregs-qui-en-2011-ne-voulaient-q.html>

Fessy T., *Gaddafi's influence in Mali's coup*, „BBC News”, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17481114>

Flood D.H., *Between Islamization and Secession: The Contest for Northern Mali*,
<http://www.ctc.usma.edu/posts/between-islamization-and-secession-the-contest-for-northern-mali>

France had given us the green light to the independence of Azawad,
http://www.malijet.com/actualte_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/91313-la-france-nous-avait-donne-son-feu-vert-pour-l-independance-de-l.html

Gebauer M., *Crisis in Mali: West Scrambles to Counter Islamist Offensive*, „Spiegel online”,
<http://www.spiegel.de/international/world/france-and-west-pledge-support-after-islamists-start-offensive-in-mali-a-877050.html>

http://fr.wikipedia.org/wiki/Conflit_malien_de_2012-2013

http://fr.wikipedia.org/wiki/Mouvement_national_pour_la_lib%C3%A9ration_de_l'Azawad

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Touareg>

Hirsch A., *Mali braced for military intervention amid fears it could become 'next Somalia'*, „The Guardian”, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jul/06/mali-braced-military-intervention-somalia?newsfeed=true>

Hirsch A., *Mali signs controversial ceasefire deal with Tuareg separatist insurgents*, „The Guardian”, <http://www.guardian.co.uk/world/2013/jun/19/mali-peace-deal-tuareg-insurgents-aid?INTCMP=SRCH>

Hyacinthe Mben P., Puhl J., *'Gates of Hell': Mali Conflict Opens New Front in War on Terror*, „Spiegel”, <http://www.spiegel.de/international/world/mali-offensive-opens-new-front-in-the-fight-against-terror-a-878750.html>

Hyacinthe Mben P., Puhl J., Thielke T., *Darker Sides': The Vast Islamist Sanctuary of 'Sahelistan'*, „Spiegel online”, <http://www.spiegel.de/international/world/the-lawless-sahel-offers-a-vast-sanctuary-to-islamist-extremists-a-880056.html>

In northern Mali, the Tuareg MNLA launch another armed challenge to the State, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2012/01/25/dans-le-nord-du-mali-les-touareg-du-mnla-lancent-un-nouveau-defi-arme-a-l-etat_1634378_3212.html

Investigating 'massacre' of soldiers in Mali, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/04/20134242218374249.html>

Koulikoro: EUTM Mali - Mali GTIA training in urban warfare, <http://www.malican.fr/?p=3746#more-3746>

L'armée accuse le MNLA de „violer” leur accord, „Mali Jet”, http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/76075-mali-l-armee-accuse-la-rebellion-touareg-de-violer-leur-accord.html

Lecocq B., Mann G., Whitehouse B., Badi D., Pelckmans L., Belalimat N., Hall B., Lacher W., *One Hippopotamus and Eight Blind Analysts: A multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided Republic of Mali Extended Editors Cut**, <http://bamakobruce.files.wordpress.com/2013/04/lecocq-mann-et-al-hippo-directors-cut.pdf>

MacFarquhar N., *Mali Tackles Al Qaeda and Drug Traffic*, „The New York Times”, http://www.nytimes.com/2011/01/02/world/africa/02mali.html?pagewanted=2&_r=2&ref=malili

Mali-al-Qaida's Sahara Playbook, http://hosted.ap.org/specials/interactives/_international/_pdfs/al-qaida-manifesto.pdf

Mali: Avoiding Escalation, „International Crisis Group”, Africa Report N°189 – 18 July 2012, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/west-africa/mali/189-mali-avoiding-escalation-english>

Mali Consultations: Countering Insecurity in the North, <http://www.whatsinblue.org/2013/12/mali-consultations-countering-insecurity-in-the-north.php>

Mali Consultations, <http://www.whatsinblue.org/2013/01/mali-consultations-1.php>

Mali: death of Ibrahim ag Bahanga, the most radical of Tuareg rebels, <http://www.journaldumali.com/article.php?aid=3581>

Mali: Intervention Options in Northern Mali, <http://allafrica.com/stories/201206211171.html?page=3>

Mali: Islamists evacuate their strongholds in the North and attack in the West, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2013/01/14/l-armee-francaise-continue-ses-frappes-sur-le-nord-du-mali_1816762_3212.html?xtmc=omar_ould_hamaha&xtcr=2

Mali: Konna under control of the army, a hundred Islamist killed, <http://www.jeuneafrique.com/Article/DEPAFP20130112164820/>

Mali: les soldats français'engagent au sol, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2013/01/15/hollande-annonce-de-nouvelles-frappes-reussies-au-mali_1816997_3212.html

Mali/Sahel, http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2013-06/mali_8.php

Mali Resolution, <http://www.whatsinblue.org/2012/10/mali-resolution.php>

Mali: the French designed a jihadist camp in Timbuktu, <http://www.leparisien.fr/international/mali-les-francais-visent-un-camp-jihadiste-a-tombouctou-22-01-2013-2502621.php>,

Mali: Tuareg lay claim to have taken Kidal, <http://www.lefigaro.fr/international/2013/01/28/01003-20130128ARTFIG00523-mali-les-touaregs-laiques-disent-avoir-repris-kidal.php>

Mali's Tuareg rebellion: What next?, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/03/20123208133276463.html>

Mali: UNICEF warns of armed groups recruiting children, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=42697&Cr=Mali&Cr1=#.UfaWXo0qzX4>

Mali: where are the jihadists?, <http://www.rfi.fr/afrique/20130128-mali-quelles-options-islamistes-jihadistes>

Masters J., *Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM)*, <http://www.cfr.org/world/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717>

Merchet J-D., *General Barrera: „My orders were clear: destroy the jihadists!”*, <http://www.lopinion.fr/11-juillet-2013/general-barrera-mes-ordres-etaient-clairs-detruisez-djihadistes-1942>

Mission de formation de l'UE au Mali (EUTM Mali), http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/pdf/factsheet_eutm_mali_fr.pdf

Morgan A., *Music, Culture and Conflict in Mali*, A report for Freemuse, February 2013, <http://freemuse.org/archives/5874>

Morgan A., *The Causes of the Uprising in Northern Mali*, „Think African Press”, <http://thinkafricapress.com/mali/causes-uprising-northern-mali-tuareg>

Nossiter A., *Qaddafi's Weapons, Taken by Old Allies, Reinvigorate an Insurgent Army in Mali*, http://www.nytimes.com/2012/02/06/world/africa/tuaregs-use-qaddafis-arms-for-rebellion-in-mali.html?pagewanted=all&_r=1&

Ould R., „Magharebia”, *Al-Qaeda splinter group reveals internal erosion*, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/reportage/2011/12/30/reportage-01

Oumar J., *Islamists seize Algerian consulate in Mali*, „Magharebia”, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2012/04/08/feature-01

Oumar J., Yahya Ould Abdel Wedoud M., *Spread of Libya weapons threatens Sahel*, „Magharebia”, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2011/09/08/feature-01

Promotion du Capitaine Sanogo au grade de Général : Dioncounda a-t-il rendu la tâche facile à IBK?, <http://www.malijet.com/actualite-politique-au-mali/flash-info/83133-promotion-du-capitaine-sanogo-au-grade-de-general-dioncounda-a-t.html>

Ramzi W., Gueye B., *Kidnapped Algerian diplomats in new terror tape*, „Magharebia”, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2013/01/04/feature-01

Ramzi W., *Suicide bombing targets Algerian security station*, „Magharebia”, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2012/03/05/feature-02

Red Berets, Green Berets: Can Mali's Divided Military Restore Order and Stability?, Jamestown Foundation, 22 February 2013, Terrorism Monitor Volume: 11 Issue: 4, available at: <http://www.refworld.org/docid/512b60862.html>

Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ, S/RES/2085 (2012) z 20 grudnia 2012 r., http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2085.pdf

Resolution 2100 (2013), Adopted by the Security Council at its 6952nd meeting, on 25 April 2013, United Nations S/RES/2100 (2013), http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2100.pdf

Rohr M., Thielke T., *Timbuktu after the Liberation: Malians Fear Return of Islamists*, „Der Spiegel online” <http://www.spiegel.de/international/world/a-city-of-fear-a-visit-to-timbuktu-after-its-liberation-by-french-troops-a-882469-2.html>

Sidibe K., *Security Management in Northern Mali: Criminal Networks and Conflict Resolution Mechanisms*, IDS Research Report 77, Institute of Development

Sidibe O., *Interview the Malian Crisis*, New Left Review 84, November-December 2013, <http://newleftreview.org/II/84/ousmane-sidibe-the-malian-crisis?>

Studies, August 2012

Smuggled Out: Most Timbuktu Manuscripts Saved from Attacks, <http://www.spiegel.de/international/world/majority-of-timbuktu-manuscripts-were-smuggled-to-safety-a-885408.html>

Šimonovic I., *Islamists use fear, drug money to maintain control of northern Mali – UN rights official*, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=43258&Cr=+mali+&Cr1=#.UfaVy40qzX5>

There two years, the massacre Aguel'hoc: prayers for the captain and his men SekouTarore, http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/91731-il-y-a-deux-ans%2C-le-massacre-d%E2%80%99aguel%E2%80%99hoc-des-pri

Tinti P., Nossiter A., *In Mali, the Peril of Guerrilla War Looms*, „The New York Times”, http://www.nytimes.com/2013/02/17/world/africa/militants-infiltrate-towns-in-freed-areas-of-mali.html?pagewanted=2&_r=1&ref=world

U.S. Relations with Mali, „Bureau of African Affairs”, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2828.htm>

Vogl M., *Bamako, Tuaregs 'join Gaddafi's mercenaries'*, <http://www.bbc.co.uk/news/world-12647115>

Vriens L., *Armed Islamic Group (Algeria, Islamists), (a.k.a. GIA, Groupe Islamique Armé, or al-Jama'ah al-Islamiyah al-Musallaha)*, <http://www.cfr.org/algeria/armed-islamic-group-algeria-islamists/p9154>,

What is Salafism and should we be worried?,

<http://www.theweek.co.uk/politics/6073/what-salafism-and-should-we-be-worried>

Women primary victims of violence in northern Mali, says UN rights official, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=43239&Cr+=Mali+&Cr1=#.UfaWGY0qzX4>

www.tlfq.ulaval.ca/axl/afrique/mali

Zenin J., *West Africa: Nigerians in Gao – Was Boko Haram Really Active in Northern Mali?*, <http://allafrica.com/stories/201401210308.html?page=2>

---

[1] Tuaregowie to ludność zamieszkująca tereny centralnej Sahary, tj. tereny Algierii, Libii, Mali, Nigru i Burkina Fasso. Ludność nomadyjska, która rozpoczęła etap stałego osadnictwa w połowie XIX w. Tuaregowie nazywani także są Kel Tamaszeq, i używają języka tamaszek. <http://fr.wikipedia.org/wiki/Touareg>, [dostęp: 29.12.2013]

[2] K. Sidibé, *Security Management in Northern Mali: Criminal Networks and Conflict Resolution Mechanisms*, IDS Research Report 77, Institute of Development Studies, August 2012. Także: www.tlfq.ulaval.ca/axl/afrique/mali, [dostęp: 28.12.2013].

[3] Termin „Azawad” tradycyjnie dotyczy rejonów na północ od rzeki Niger; całego rejonu północnej Mali, tj. prowincji Gao, Timbuktu i Kidal.

[4] D.H. Flood, *Between Islamization and Secession: The Contest for Northern Mali*, <http://www.ctc.usma.edu/posts/between-islamization-and-secession-the-contest-for-northern-mali>, [dostęp: 29.07.2013]

[5] A. Morgan, *The Causes of the Uprising in Northern Mali*, „Think African, Press” <http://thinkafricapress.com/mali/causes-uprising-northern-mali-tuareg>, [dostęp: 31.07.2013]

[6] Ibidem.

[7] Ibidem.

[8] Salafism jest radykalnym odłamem islamu, często używanym zamiennie z wahabismem, co nie do końca jest słuszne. Wyznawcy salafizmu nawołują i dążą do wprowadzenia czystego islamu z czasów Proroka Mahometa. Wierzą w możliwość utworzenia państwa islamskiego z szariatem jako źródłem obowiązującego prawa. Często wyznawcy salafizmu, tzw. salafi jihadis, dopuszczają się ataków przemocy, w tym terrorystycznych, na całym świecie w imię wprowadzenia swojej wizji świata. *What is Salafism and should we be worried?*, <http://www.theweek.co.uk/politics/6073/what-salafism-and-should-we-be-worried>, [dostęp: 16.02.2014].

[9] D.H. Flood, *Between Islamization....*, op.cit.

[10] *Ex-Gaddafi Tuareg fighters boost Mali rebels*, „BBC News”, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15334088>, [dostęp: 7.07.2013].

[11] M. Vogl, *Bamako, Tuaregs 'join Gaddafi's mercenaries'*, <http://www.bbc.co.uk/news/world-12647115>, [dostęp: 7.07.2013]

[12] F. Deycard, Y. Guichaoua, *Mali and Niger Tuareg insurgencies and the war in Libya: 'Whether you liked him or not, Gaddafi used to fix a lot of holes'*, <http://africanarguments.org/2011/09/08/%E2%80%98whether-you-liked-him-or-not-gadaffi-used-to-fix-a-lot-of-holes%E2%80%99-tuareg-insurgencies-in-mali-and-niger-and-the-war-in-libya-%E2%80%93-by-frederic-deycard-and-yvan-guichaoua/>, [dostęp: 14.07.2013].

[13] A. Morgan, *The Causes....*, op.cit.

[14] M. Vogl *Bamako, Tuaregs 'join....*, op.cit.

[15] F. Deycard, Y. Guichaoua, *Mali and Niger....*, op.cit.

[16] Od początku wojny w Libii pojawiały się informacje o wykorzystywaniu najemników do tłumienia działań powstańców. Świadkowie mówili o czarnoskórych Afrykańczykach, którzy mogli pochodzić z Czadu, Kongo, Nigru, Sudanu czy Mali. M. Vogl *Bamako, Tuaregs 'join....*, op.cit.

[17] Ibidem.

[18] *Du cash pour les milliers de mercenaires de Kadhafi*, <http://www.lefigaro.fr/international/2011/04/03/01003-20110403ARTFIG00247-du-cash-pour-les-milliers-de-mercenaires-de-kadhafi.php>, [dostęp: 22.07.2013].

[19] J. Oumar, M. Yahya Ould Abdel Wedoud, *Spread of Libya weapons threatens Sahel*, „Maghrebia”, http://maghreb.com/en_GB/articles/awi/features/2011/09/08/feature-01, [dostęp: 1.08.2013]

[20] Szczegółowo NMLA będzie opisana w kolejnym podrozdziale.

[21] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[22] Bardzo często w literaturze spotkać można skrót MNLA, pochodzący od francuskiej nazwy ugrupowania Mouvement National pour la Libération de l'Azawad.

[23] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[24] *Discret retour au pays pour Ag Bahanga*, <http://archive.wikiwix.com/cache/?url=http://ww.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20110112225722/mali-rebellion-aqmi-amadou-toumani-tourediscret-retour-au-pays-pour-ag-bahanga.html&title=%5B2%5D>, [dostęp: 29.12.2014]

[25] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[26] *Mali: death of Ibrahim ag Bahanga, the most radical of Tuareg rebels*, <http://www.journaldumali.com/article.php?aid=3581>, [dostęp: 29.12.2014]

[27] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[28] B. Lecocq, G. Mann, B. Whitehouse, D. Badi, L. Pelckmans, N. Belalimat, B. Hall, W. Lacher,

One Hippopotamus and Eight Blind Analysts: A multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided

Republic of Mali Extended Editors Cut*, s. 3–4, <http://bamakobruce.files.wordpress.com/2013/04/lecocq-mann-et-al-hippo-directors-cut.pdf>, [dostęp: 29.12.2013]

[29] *Ex-Libyens et pro-Bamako... ces Touaregs qui en 2011 ne voulaient que la paix*, <http://www.malijet.com/actualite-politique-au-mali/flash-info/90052-ex-libyens-et-pro-bamako-ces-touaregs-qui-en-2011-ne-voulaient-q.html>, [dostęp: 28.12.2013]

[30] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[31] *Ex-Libyens et pro-Bamako...*, op.cit.

[32] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[33] National Movement of Azawad (MNA) został założony w listopadzie 2010 r. przed dwóch młodych studentów z Timbuktu: Moussa Ag Acharatoumane oraz Boubacar Ag Fadi. MNA stanowiła swojego rodzaju główną bazę dla utworzenia później NMLA. W dokumencie założycielskim liderzy MNA wcale nie podkreślali różnic narodowych pomiędzy północą Mali a południem jako głównego powodu utworzenia organizacji. Jako najważniejsze przyczyny powstania MNA uznano: erozję zaufania pomiędzy rządem w Bamako a północą, ekonomiczną

marginalizację północy, brutalizację działań sił bezpieczeństwa, brak rezultatów wcześniej podpisanych porozumień, brak skutecznych działań skierowanych przeciwko działaniom AQIM i handlarzom i przemytnikom narkotyków czy korupcyjne dystrybuowanie pomocy międzynarodowej na północy Mali. *Mali: Avoiding Escalation*, „International Crisis Group”, Africa Report N°189 – 18 July 2012, s. 7–8,

<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/west-africa/mali/189-mali-avoiding-escalation-english>, [dostęp: 29.12.2013].

[34] *Ex-Libyens et pro-Bamako...*, op.cit.

[35] A. Morgan, *The Causes of the...*, op.cit.

[36] Ibidem.

[37] http://fr.wikipedia.org/wiki/Conflit_malien_de_2012-2013, [dostęp: 29.12.2014].

[38]

http://fr.wikipedia.org/wiki/Mouvement_national_pour_la_lib%C3%A9ration_de_l'Azawad [dostęp: 29.12.2014]

[39] *Mali: Avoiding Escalation...*, op.cit., s. 10–11.

[40] http://fr.wikipedia.org/wiki/Mouvement_national..., op.cit.

[41] A. Morgan, *The Causes...*, op.cit.

[42] *Ex-Gaddafi Tuareg fighters...*, op.cit.

[43] D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[44] A. Morgan, *Music, Culture and Conflict in Mali, A report for Freemuse*, February 2013, s. 10–12, <http://freemuse.org/archives/5874>, [dostęp: 19.01.2014]

[45] B. Lecocq, G. Mann, B. Whitehouse, D. Badi, L. Pelckmans, N. Belalimat, B. Hall, W. Lacher,

One Hippopotamus and Eight..., op.cit..

[46] A. Morgan, *Music, Culture...*, op.cit.

[47] Idem, *The Causes...*, op.cit.

[48] Idem, *Music, Culture...*, op.cit., s. 10–12.

[49] Idem, *The Causes...*, op.cit..

[50] B. Lecocq, G. Mann, B. Whitehouse, D. Badi, L. Pelckmans, N. Belalimat, B. Hall, W. Lacher,

One Hippopotamus and Eight..., op.cit.

[51] A. Morgan, *The Causes...*, op.cit.

[52] Ibidem.

[53] A. Morgan, *Music, Culture...*, op.cit.

[54] Inny jego pseudonim to pan Marlboro, ponieważ zajmował się m.in. przemytem papierosów i innej kontrabandy przez Saharę. Przez pewien czas był on najbardziej poszukiwanym terrorystą na francuskiej liście, w związku z udziałem w wielu atakach i porwaniach. Kierowana przez niego grupa zagrażała także szlakom transportowym w Nigrze, wykorzystywanym do transportu uranu z kopalń, a wykorzystywanym do produkcji energii atomowej we Francji. Jego grupa w ilości 40 osób odpowiada także za atak w Amenes w Algierii na instalację wydobywczą gazu. W trakcie operacji sił specjalnych Algierii śmierć poniosło dziesiątki zakładników, a 600 innych zostało zwolnionych. P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, *'Gates of Hell': Mali Conflict Opens New Front in War on Terror*, „Spiegel”, <http://www.spiegel.de/international/world/mali-offensive-opens-new-front-in-the-fight-against-terror-a-878750.html>, [dostęp: 17.07.2103].

[55] Ibidem.

[56] *Ansar Dine hardened its position and calls for autonomy in northern Mali*, <http://www.rfi.fr/afrique/20130104-ansar-dine-durcit-sa-position-reclame-autonomie-nord-mali>, [dostęp: 26.12.2013]

[57] *Ansar Dine: „Our first objective is the application of Sharia”*,

http://www.lepoint.fr/monde/ansar-dine-notre-premier-objectif-c-est-l-application-de-la-charia-06-10-2012-1514047_24.php, [dostęp: 26.12.2013].

[58] P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, T. Thielke, *Darker Sides': The Vast Islamist Sanctuary of 'Sahelistan'*, „Spiegel online”, <http://www.spiegel.de/international/world/the-lawless-sahel-offers-a-vast-sanctuary-to-islamist-extremists-a-880056.html>, [dostęp: 17.02.2013].

[59] L. Vriens, *Armed Islamic Group (Algeria, Islamists), (a.k.a. GIA, Groupe Islamique Armé, or al-Jama'ah al-Islamiyah al-Musallaha)*, <http://www.cfr.org/algeria/armed-islamic-group-algeria-islamists/p9154>, [dostęp: 25.07.2013].

[60] Krótkotrwałe małżeństwo, rodzaj ukrytej prostytucji. Po zawarciu często wymuszonego związku małżeńskiego mężczyzna rozwodził się ze swoją małżonką, która zwykle przechodziła w ręce kolejnego mężczyzny.

[61] L. Vriens, *Armed Islamic...*, op.cit.

[62] J. Masters, *Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM)*, <http://www.cfr.org/world/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717>, [dostęp: 17.07.2013].

[63] L. Vriens, *Armed Islamic...*, op.cit.

[64] P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, T. Thielke, *Darker Sides'...*, op.cit.

[65] *Abdelmalek Droukdel*, <http://www.un.org/sc/committees/1267/NSQI23207E.shtml>, [dostęp: 29.07.2013].

[66] J. Masters, *Al-Qaeda in the...*, op.cit.

[67] N. MacFarquhar, *Mali Tackles Al Qaeda and Drug Traffic*, „The New York Times”, http://www.nytimes.com/2011/01/02/world/africa/02mali.html?pagewanted=2&_r=2&ref=mali, [dostęp: 7.07.2013].

[68] D. Cristiani, *West Africa's MOJWA Militants – Competition for al-Qaeda in the Islamic Maghreb?*, *Terrorism Monitor* Volume: 10 Issue: 7, 6 April 2012, s. 6–7, http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_010_Issue07_02.pdf, [dostęp: 31.07.2013]

[69] D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[70] R. Ould, „*Magharebia*”, *Al-Qaeda splinter group reveals internal erosion*, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/reportage/2011/12/30/reportage-01, [dostęp: 1.08.2013].

[71] D. Cristiani, *West Africa's MOJWA...*, op.cit..

[72] Ibidem.

[73] Ibidem.

[74] W. Ramzi, *Suicide bombing targets Algerian security station*, „*Magharebia*”, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2012/03/05/feature-02, [dostęp: 1.08.2013]

[75] *Dżihadyści uzbrojeni w kamizelki samobójcze otoczyli konsulat Algierii i zagrozili wysadzeniem się, jeżeli ochrona NMLA nie opuści budynku. J. Oumar, Islamists seize Algerian consulate in Mali*, „*Magharebia*”, http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2012/04/08/feature-01, [dostęp: 1.08.2013].

[76] W. Ramzi, B. Gueye, *Kidnapped Algerian diplomats in new terror tape*, „Maghrebia”, http://maghrebia.com/en_GB/articles/awi/features/2013/01/04/feature-01, [dostęp: 1.08.2013].

[77] W przypadku wcześniejszych powstań Tuaregowie przystępowali do nich z kilkoma sztukami starego uzbrojenia. W przypadku tego powstania ich arsenał był imponujący w stopniu wcześniej niespotykanym. Broń ta pochodziła z Libii, część została skradziona przez oficerów Tuaregów i Arabów z zasobów armii malijskiej w trakcie dezercji. A. Morgan, *The Causes...*, op.cit.

[77] *There two years, the massacre Aguel'hoc: prayers for the captain and his men Sekou Tarore*,

http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/91731-il-y-a-deux-ans%2C-le-massacre-d%E2%80%99ague1%E2%80%99hoc-des-pri, [dostęp: 24.01.2014]

[78] *In northern Mali, the Tuareg MNLA launch another armed challenge to the State*, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2012/01/25/dans-le-nord-du-mali-les-touareg-du-mnla-lancement-un-nouveau-defi-arme-a-l-etat_1634378_3212.html, [dostęp: 26.12.2013]

[79] *There two years, the massacre...*, op.cit.

[80] *Investigating 'massacre' of soldiers in Mali*, <http://www.aljazeera.com/news/afrika/2013/04/20134242218374249.html>, [dostęp: 17.7.2013]

[81] *Mali's Tuareg rebellion: What next?*, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/03/20123208133276463.html>, [dostęp: 3.10.2013]

[82] A. Nossiter, *Qaddafi's Weapons, Taken by Old Allies, Reinvigorate an Insurgent Army in Mali*, http://www.nytimes.com/2012/02/06/world/afrika/tuaregs-use-qaddafis-arms-for-rebellion-in-mali.html?pagewanted=all&_r=1&, [dostęp: 3.10.2013]

[83] *Mali's Tuareg rebellion...*, op.cit.

[84] A. Morgan, *The Causes...*, op.cit.

[85] Szczegółowo zagadnienie to zostanie przedstawione w kolejnym podrozdziale.

[86] *Mali: Avoiding Escalation...*, op.cit.

[87] Żołnierze malijscy, z wymienionych garnizonów zostali rozmieszczeni w garnizonach Sevare, Segou oraz na południe od Bamako. D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[88] http://fr.wikipedia.org/wiki/Mouvement_national..., op.cit.

[89] *Mali: Avoiding Escalation...*, op.cit.

[90] Ostatecznie sojusz pomiędzy NMLA a Ansar Dine został zawarty w maju 2012 r. Według niektórych członków NMLA, przeciwnych takiemu sojuszowi, wynikał on z infiltracji niektórych liderów NMLA przez państwa takie, jak Katar i Algieria. *France had given us the green light to the independence of Azawad*, http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/91313-la-france-nous-avait-donne-son-feu-vert-pour-l-independance-de-l.html, [dostęp: 18.01.2014]

[91] D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[92] Ibidem.

[93] Poza AQIM i MUJAO, w trakcie zdobywania Gao i następnie jego kontrolowania, grupy te były aktywnie wspierane przez inną grupę terrorystyczną – Boko Haram, która prowadzi swoje działania głównie w Nigerii. Działanie Boko Haram w Mali wskazuje, że ugrupowania terrorystyczne w Afryce wspierają się nawzajem i można założyć, że w przyszłości będą także się wspierać, jeżeli tylko pozwoli na to sytuacja. Ugrupowania te dzielą się także doświadczeniami w zakresie prowadzenia walki. Przykładem jest montowanie broni na samochodach typu pick up, co zostało zauważone w Nigerii po raz pierwszy w marcu 2013 r., a wcześniej było typową taktyką w Libii i Mali. Boko Haram wcześniej walczyło tylko z rządem Nigerii, jednak po doświadczeniach malijskich wrogiem jej stała się także Francja. J. Zenin, *West Africa: Nigerians in Gao – Was Boko Haram Really Active in Northern Mali?*, <http://allafrica.com/stories/201401210308.html?page=2>, [dostęp: 23.01.2014]

[94] D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[95] *Bilal Ag Acherif, président du Mouvement National pour la Libération de l'Azawad*, <http://www.france24.com/fr/20121126-lentretien-bilal-ag-acherif-president-mnla-nord-mali-crise-intervention-militaire-mujao/>, [dostęp: 29.12.2013]

[96] *Mali-al-Qaida's Sahara Playbook*, http://hosted.ap.org/specials/interactives/_international/_pdfs/al-qaida-manifesto.pdf, [dostęp: 17.02.2014]

[97] O. Sidibe, *Interview the Malian Crisis*, *New Left Review* 84, November-December 2013, <http://newleftreview.org/II/84/ousmane-sidibe-the-malian-crisis?>, p.78-79, [dostęp: 8.01.2014].

[98] *Mali: Intervention Options in Northern Mali*, <http://allafrica.com/stories/201206211171.html?page=3>, [dostęp: 7.07.2013].

[99] Wcześniej Toure, jako dowódca Czerwonych Beretów, sam przeprowadził zamach na prezydenta Mali – Moussa Traore – w 1991 r. *Red Berets, Green Berets: Can Mali's Divided*

Military Restore Order and Stability?, Jamestown Foundation, 22 February 2013, Terrorism Monitor Volume: 11 Issue: 4, available at: <http://www.refworld.org/docid/512b60862.html> [dostęp: 8.08.2013].

[100] T. Fessy, *Gaddafi's influence in Mali's coup*, „BBC News”, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17481114>, [dostęp: 7.07.2013].

[101] Prawdopodobnie około 400 żołnierzy Czerwonych Beretów służy w ramach innych jednostek wojskowych w Mali, ale prawie 800 spadochroniarzy odmawiało takiej służby, uważając, że ich jednostka powinna zostać odbudowana jako normalna jednostka operacyjna. Po nieudanym kontrypucczu zwolennicy Sanogo rozpoczęli przeczesywanie Bamako w poszukiwaniu kontrypucczystów. W trakcie zatrzymali oni i aresztowali około 140 członków Czerwonych Beretów, w tym 40 wyższych oficerów. Rodziny zatrzymanych członków Czerwonych Beretów opublikowały listę 21 żołnierzy, o których słuch zaginął po ich aresztowaniu. Według Organizacji Praw Człowieka osoby te prawdopodobnie zostały zamęczone/torturowane na śmierć. Tarcia, potyczki i wzajemne oskarżenia pomiędzy Zielonymi a Czerwonymi Beretami trwały prawie przez cały 2012 i 2013 r. *Red Berets, Green Berets...*, op.cit.

[102] A. Hirsch, *Mali braced for military intervention amid fears it could become 'next Somalia'*, „The Guardian”, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jul/06/mali-braced-military-intervention-somalia?newsfeed=true>, [dostęp: 7.07.2013].

[103] Mali nie jest ważnym rynkiem dla Stanów Zjednoczonych, jednakże posiadającym potencjalne możliwości rozwoju. Mali eksportuje do USA złoto, produkty artystyczne, dzieła sztuki, natomiast importuje lekarstwa, maszyny, tłuszcze, oleje czy wyposażenie łączności. Zarówno Mali, jak i USA należą do takich międzynarodowych organizacji, jak: United Nations, International Monetary Fund, World Bank, and World Trade Organization. *U.S. Relations with Mali*, „Bureau of African Affairs”, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2828.htm>, [dostęp: 29.07.2013].

[104] *Mali: Intervention Options...*, op.cit..

[105] P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, T. Thielke, *Darker Sides'...*, op.cit.

[106] *Mali: UNICEF warns of armed groups recruiting children*, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=42697&Cr=Mali&Cr1=#.UfaWXo0qzX4>, [dostęp: 29.07.2013]

[107] I. Šimonovic, *Islamists use fear, drug money to maintain control of northern Mali – UN rights official*, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=43258&Cr+=mali+&Cr1=#.UfaVy40qzX5>, [dostęp: 29.07.2013].

[108] W trakcie wcześniejszych rebelii Tuaregów, często po ich zakończeniu Tuaregowie byli przyjmowani do armii w ramach procesu pojednania. P. Tinti, A. Nossiter, *In Mali, the Peril of Guerrilla War Looms*, „The New York Times”, http://www.nytimes.com/2013/02/17/world/africa/militants-infiltrate-towns-in-freed-areas-of-mali.html?pagewanted=2&_r=1&ref=world, [dostęp: 6.07.2013].

[109] P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, T. Thielke, *Darker Sides* '...', op.cit.

[110] Cztery lata temu policja Mali zlokalizowała na środku pustyni samolot Boeing 727, który był przystosowany do przewozu cargo. Samolot był zarejestrowany w Guinea-Bissau i wystartował z Wenezueli. Odkrycie potwierdziło wcześniejsze podejrzenia władz malijskich, że samoloty z kokainą startują w Ameryce Południowej i lądują w Zachodniej Afryce na pustyni. Ibidem.

[111] Ibidem.

[112] N. MacFarquhar, *Mali Tackles Al Qaeda*... op. cit.

[113] P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, T. Thielke, *Darker Sides* '...', op.cit.

[114] I. Šimonovic, *Islamists use fear*..., op.cit.

[115] W związku z sytuacją w Mali w lipcu 2013 r. rząd Mali wystąpił do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (International Criminal Court – ICC) z wnioskiem o ściganie zbrodni, które mają miejsce w tym kraju w związku z działaniami islamistów. T. Escritt, *Mali asks Hague court to investigate rebel crimes*, „Reuters”, <http://www.reuters.com/article/2012/07/18/us-mali-crisis-warcrimes-idUSBRE86H0RA20120718>, [dostęp: 29.07.2013].

[116] I. Šimonovic, *Islamists use fear*..., op.cit.

[117] Ibidem.

[118] *Women primary victims of violence in northern Mali, says UN rights official*, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=43239&Cr=+Mali+&Cr1=#.UfaWGY0qzX4>, [dostęp: 29.07.2013].

[119] D.H. Flood, *Between Islamization*..., op.cit.

[120] Oaza leżąca nad rzeką Niger została nazwana przez Tuaregów Tin buktu, czyli woman with a large navel. W XII wieku w tym mieście spotykały się karawany z towarami podróżujące z serca Afryki na północ i odwrotnie, przewożąc złoto i niewolników. Z miasta handlowego w XV w. miasto przekształciło się także w miasto dające możliwości edukacji, z uniwersytetami, szkołami koranicznymi, bibliotekami i innymi miejscami propagującymi kulturę. M. Rohr, T. Thielke, *Timbuktu after the Liberation: Malians Fear Return of Islamists*, „Der Spiegel online”,

<http://www.spiegel.de/international/world/a-city-of-fear-a-visit-to-timbuktu-after-its-liberation-by-french-troops-a-882469-2.html>, [dostęp: 17.02.2013].

[121] Trzy meczety Timbuktu: Sidi Yahya, Djingareyber oraz Sankore, są pozostałością po złotym okresie miasta, kiedy stanowiło ono centrum intelektualne i duchowe islamu rozprzestrzeniającego się na teren całej Afryki. Meczet Djingareyber jest najstarszy z trzech wymienionych i został zbudowany po powrocie w 1325 r. z pielgrzymki z Mekki, sułtana Knkan Moussa. Jeszcze starsze grobowce znajdują się w miastach Araouane i Gassra-Cheick w rejonie Timbuktu. *Ansar Dine destroy more shrines in Mali*, <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/07/201271012301347496.html>, [dostęp: 29.07.2013].

[122] M. Rohr, T. Thielke, *Timbuktu after the Liberation...*, op.cit.

[123] *Smuggled Out: Most Timbuktu Manuscripts Saved from Attacks*, <http://www.spiegel.de/international/world/majority-of-timbuktu-manuscripts-were-smuggled-to-safety-a-885408.html>, [dostęp: 29.05.2013].

[124] P. Hyacinthe Mben, J. Puhl, T. Thielke, *Darker Sides'...*, op.cit.

[125] *Ansar Dine hardened its position...*, op.cit.

[126] Mopti i Sevare to dwa miasta, których zdobycie otwierało drogę islamistom na południe Mali.

[127] *Back to the decisive battle of Konna*, http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/92263-retour-sur-la-bataille-decisive-de-konna.html, [dostęp: 31.01.2014]

[128] R. Benjamin, *Mali: jihadists columns en route to the south*, <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130108084420/>, [dostęp: 26.12.2013]

[129] W celu zatrzymania islamistów użyto także dwóch jeszcze działających śmigłowców MI-24, których atak miał jednak tylko wymiar psychologiczny i nie był w stanie zatrzymać islamistów. *Back to the decisive...*, op.cit.

[130] M. Gebauer, *Crisis in Mali: West Scrambles to Counter Islamist Offensive*, „Spiegel online”, <http://www.spiegel.de/international/world/france-and-west-pledge-support-after-islamists-start-offensive-in-mali-a-877050.html>, [dostęp: 17.02.2013].

[131] Ibidem.

[132] Ibidem.

[133] Ibidem.

[134] Wcześniej przez kilka miesięcy sytuacja w Mali była monitorowana przez francuskie siły specjalne stacjonujące w Burkina Faso. *Mali: Konna under control of the army, a hundred Islamist killed*, <http://www.jeuneafrique.com/Article/DEPAFP20130112164820/>, [dostęp: 26.12.2013]

[135] *Back to the decisive...*, op.cit.

[136] W celu wsparcia sił francuskich Stany Zjednoczone wysłały do ich dyspozycji samoloty C-17, które są w stanie przewieźć 77 ton zaopatrzenia na odległość powyżej 5000 km. Wsparcia w zakresie transportu udzieliły także Niemcy. *Mali: the French designed a jihadist camp in Timbuktu*, <http://www.leparisien.fr/international/mali-les-francais-visent-un-camp-jihadiste-a-tombouctou-22-01-2013-2502621.php>, [dostęp: 26.12.2014]

[137] *Jean-Dominique Merchet, General Barrera: „My orders were clear: destroy the jihadists!”*, <http://www.lopinion.fr/11-juillet-2013/general-barrera-mes-ordres-etaient-clairs-detruisez-djihadistes-1942>, [dostęp: 26.12.2013].

[138] *Mali : les soldats français'engagent au sol*, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2013/01/15/hollande-annonce-de-nouvelles-frappes-reussies-au-mali_1816997_3212.html, [dostęp: 26.12.2013]

[139] *Mali: Islamists evacuate their strongholds in the North and attack in the West*, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2013/01/14/1-armee-francaise-continue-ses-frappes-sur-le-nord-du-mali_1816762_3212.html?xtmc=omar_ould_hamaha&xtr=2, [dostęp: 26.12.2013]

[140] *Mali: the French designed...*, op.cit.

[141] Islamiści popełnili dwa zasadnicze błędy: nie spodziewali się operacji sił francuskich i nie doceniali zaciętości sił malijskich, których żołnierze w wielu przypadkach wykazywali się męstwem i patriotyzmem. Pomimo poddania Konna ich odwrót nie był już paniczną ucieczką. *Back to the decisive...*

[142] Pomimo tych zdarzeń w dalszym ciągu trudno było zapomnieć opinii międzynarodowej o krótkotrwałym sojuszu NMLA z Ansar Dine i późniejszych konsekwencjach. 8 lutego prokurator generalny Mali, Daniel Tessogue, wystawił list gończy wobec liderów islamistów z AQIM, MUJAO, Ansar Dine oraz NMLA. Oskarżył ich m.in. o terroryzm, dokonywanie zbrodni, działania przeciwko międzynarodowemu bezpieczeństwu, zbrodniom przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu i integralności terytorialnej, nielegalne użycie sił zbrojnych, dewastację systemu publicznego, zbrodnie na tle rasowym oraz międzynarodowy przemyt narkotyków. Nakaz ten wydaje się o tyle istotny, że jeszcze w styczniu postawa Bamako była bardziej przychylna NMLA. NMLA pomimo zajęcia Kidal i Tessalit, nie zezwoliła na obecność tam malijskich sił zbrojnych. http://fr.wikipedia.org/wiki/Mouvement_national...

[143] *Mali: Tuareg lay claim to have taken Kidal*, <http://www.lefigaro.fr/international/2013/01/28/01003-20130128ARTFIG00523-mali-les-touaregs-laiques-disent-avoir-repris-kidal.php>, [dostęp: 26.12.2013]

[144] *Mali: the French designed...*, op.cit.

[145] *Mali: Islamists evacuate...*, op.cit.

[146] *Jean-Dominique Merchet, General Barrera...*, op.cit.

[147] P. Tinti, A. Nossiter, *In Mali, the Peril...*, op.cit.

[148] *Jean-Dominique Merchet, General Barrera...*, op.cit.

[149] *Mali: where are the jihadists?*, <http://www.rfi.fr/afrique/20130128-mali-quelles-options-islamistes-jihadistes>, [dostęp: 26.12.2013]

[150] Francuski generał, aby podnieść morale, obiecał żołnierzom cztery rzeczy: cebulę, która miała dostarczyć niezbędnych witamin, jeden prysznic na tydzień z butelkowanej wody, pięć minut rozmowy telefonicznej z rodzinami na tydzień przy wykorzystaniu telefonu satelitarnego oraz piwo po zakończonej operacji i powrocie z doliny. *Jean-Dominique Merchet, General Barrera...*, op.cit.

[151] D. Baché, *Mali: the foot soldiers of jihad*, <http://maliactu.net/mali-les-fantassins-du-djihad/>, [dostęp: 26.12.2013]

[152] D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[153] ECOWAS – The Economic Community Of West African States – jest grupą 15 państw, założoną w 1975 r. w celu lepszej integracji ekonomicznej, w tym takich sektorów, jak: przemysł, telekomunikacja, energia, surowce naturalne, rolnictwo, handel, kwestie monetarne, kulturalne i socjalne. Państwa te używają tej samej waluty, jaką jest CFA – frank. W ramach ECOWAS funkcjonują następujące instytucje: komisja, parlament, trybunał sprawiedliwości, Bank for Investment and Development (EBID). Do ECOWAS należą takie państwa, jak: Benin, Burkina Faso, Wybrzeże Kości Słoniowej, Cab Verde, Liberia, Mali, Gambia, Ghana, Gwinea, Gwinea Bissau, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone i Togo. *Economic Community of West African States (ECOWAS)*, <http://www.au.int/en/recs/ecowas>, [dostęp: 10.02.2014]

[154] *Mali: avoiding escalation...*, op.cit., s. 23–25.

[155] *Mali: Intervention Options...*, op.cit.

[156] *Mali: avoiding escalation...*, op.cit.

[157] Ibidem.

[158] *Mali: Intervention Options...*, op.cit.

[159] Ibidem.

[160] Dyrektor International Crisis Group Africa, Gilles Yabi, stwierdził natomiast, że sytuacja w Afryce jest inna niż typowe misje pokojowe. W pierwszej kolejności należałoby mieć pewność, że ECOWAS jest w stanie osiągnąć stawiane przed sobą cele, biorąc pod uwagę duże ograniczenia tych sił, takie jak: problemy z logistyką, komunikacją czy rozpoznaniem. *Mali: Intervention Options...*, op.cit.

[161] *Mali Resolution*, <http://www.whatsinblue.org/2012/10/mali-resolution.php>, [dostęp: 5.02.2014]

[162] W reakcji na to MUJAO zagroziło Senegalowi atakami odwetowymi. Prawdopodobnie w obawie przed nimi nowo wybrany prezydent Senegalu Macky Sall wycofał deklarację o udziale sił senegalskich w operacji ze względu na zbyt ograniczoną ilość żołnierzy w Kraju. Zastanawiający jest brak reakcji ze strony Algierii, której prezydent Abdelaziz Bouteflika, oświadczył, że Algieria nie zamierza interweniować i mieszać się w sprawy innego państwa. Natychmiast po wybuchu konfliktu Algieria wycofała swoich doradców wojskowych i zaprzestała jakiegokolwiek pomocy wojskowej. D.H. Flood, *Between Islamization...*, op.cit.

[163] A. Arieff, *Crisis in Mali*, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42664.pdf>, [dostęp: 29.07.2013]

[164] Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ, S/RES/2085 (2012) z 20 grudnia 2012 r., http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2085.pdf, [dostęp: 10.02.2014]

[165] A. Arieff, *Crisis in...*, op.cit.

[166] *Rezolucja Rady...*, op.cit.

[167] Romano Prodi został powołany na stanowisko specjalnego wysłannika ONZ ds. Sahelu 9 października 2012 r. *Mali/Sahel*, http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2013-06/mali_8.php, [dostęp: 5.02.2014]

[168] A. Arieff, *Crisis in...*, op.cit.

[169] *Adoption of a Resolution on Mali*, <http://www.whatsinblue.org/2012/12/adoption-of-a-resolution-on-mali.php>, [dostęp: 5.02.2014]

[170] *Mali Consultations*, <http://www.whatsinblue.org/2013/01/mali-consultations-1.php>, [dostęp: 5.02.2014]

[171] Resolution 2100 (2013), Adopted by the Security Council at its 6952nd meeting, on 25 April 2013, United Nations S/RES/2100 (2013), http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2100.pdf, [dostęp: 10.02.2014]

[172] *Mali/Sahel...*, op.cit.

[173] *Mission de formation de l'UE au Mali (EUTM Mali)*, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/pdf/factsheet_eutm_mali_fr.pdf, [dostęp: 16.02.2014]

[174] *Koulikoro: EUTM Mali – Mali GTIA training in urban warfare*, <http://www.malican.fr/?p=3746#more-3746>, [dostęp: 21.08.2013]

[175] R. Dixon, *Mali signs peace deal with Tuareg rebels*, „The Los Angeles Times”, <http://www.latimes.com/news/world/worldnow/la-fg-wn-mali-tuareg-rebels-deal-20130618,0,3359528.story>, [dostęp: 6.07.2013].

[176] A. Hirsch, *Mali signs controversial ceasefire deal with Tuareg separatist insurgents*, „The Guardian”, <http://www.guardian.co.uk/world/2013/jun/19/mali-peace-deal-tuareg-insurgents-aid?INTCMP=SRCH>, [dostęp: 6.07.2013].

[177] *Accord and discord in Mali*, <http://bridgesfrombamako.com/>, [dostęp: 17.07.2013]

[178] *L'armée accuse le MNLA de „violer” leur accord*, „Mali Jet”, http://www.malijet.com/actualite_dans_les_regions_du_mali/rebellion_au_nord_du_mali/76075-mali-l-armee-accuse-la-rebellion-touareg-de-violer-leur-accord.html, [dostęp: 9.07.2013]

[179] *Promotion du Capitaine Sanogo au grade de Général : Dioncounda a-t-il rendu la tâche facile à IBK?*, <http://www.malijet.com/actualite-politique-au-mali/flash-info/83133-promotion-du-capitaine-sanogo-au-grade-de-general-dioncounda-a-t.html>, [dostęp: 16.02.2014]

[180] *Mali Consultations: Countering Insecurity in the North*, <http://www.whatsinblue.org/2013/12/mali-consultations-countering-insecurity-in-the-north.php>, [dostęp: 5.02.2014]